



PARSA PASARGADAE  
پارسه پاسارگاد

فصلنامه پایگاه میراث جهانی پارسه پاسارگاد/سال دوم، شماره پنجم، بهار ۱۳۹۶  
Parsa Pasargadae World Heritage site Newsletter

۲ سخن مدیر مسئول

۴ روی خط خیر

۱۰ لوتوس: راه شاهنامه، معماری قدیم منطقه پاسارگاد

۱۴ یادمان: شهریار عدل

۱۶ دریچه: دستبند طلا

۱۷ پیشینه: دژ و باروی نقش رستم

۱۸ چارسو: فساد تدریجی و تخریب اثر، مطالعات باستان شناسی دشت مرو دشت (تل کمین)

۲۰ گزارش: مطالعات خشت، موزه ناتمام پاسارگاد، نمایشگاه نقاشی

۲۳ گنجینه: چند قطعه از گنجینه موزه تخت جمشید

۲۴ صفحه آخر: صفحه تراشیده بی نقش در نقش رستم

۱۶ دستبند طلا

۱۲ ۹۰ سال!!!



بازنگاری پاسارگاد  
PASARGADAE,  
SHIRAZ/IRAN/2017 ©  
Afshin Ariafar  
REPHOTOGRAPHY

PASARGADAE, The Tomb of Cyrus, Ernst Herzfeld, Smithsonian Institution, © 1941



PASARGADAE, The Tomb of Cyrus, Rephotograph, Afshin Ariafar, 2014. © KUB.Co, Shiraz

## سخن مدیر مسئول



حمید فدایی  
مدیر پایگاه میراث جهانی پاسارگاد



مسعود رضایی منفرد  
مدیر پایگاه میراث جهانی تخت جمشید



## کارکرد اخلاق در میراث فرهنگی

میراث فرهنگی به کلیه آثار باقی مانده از گذشتگان گفته می شود که دارای ارزش فرهنگی باشد. این آثار می تواند در برگیرنده آثار ملموس (مانند بناهای باستانی) یا آثار ناملموس (مانند آداب و رسوم یک منطقه) باشد که امروزه در حفظ آن برای آیندگان می کوشند. میراث فرهنگی، منحصر به فرد، غیر قابل جایگزینی و در میان نسل ها از ارزش و احترام بر خوردار است.

اما به راستی این توجه و احترام از کجا می آید؟ و چرا در برابر میراث فرهنگی، اکثریت قریب به اتفاق بطور ناخودآگاه احساس مسئولیت کرده و در این مقوله، معمولاً کرنش انتزاعی مثبت اتفاق می افتد؟

آنچه که می تواند تداوم و بقای یک اثر فرهنگی چه میراث مادی؛ حال از نوع منقول و غیر منقول و چه میراث معنوی، را ممکن سازد، در نگاه نخست پابندی به یک منشور اخلاقی نانوشته و شفاهی است که در بعد فردی و به عنوان باورهای شهروندی، بخشی از فرهنگ جامعه را شکل می دهد که این باورهای ارزشی، سینه به سینه و نسل به نسل به ارث رسیده است. باوری اجتماعی با مفاهیم اخلاقی که ما را بر آن می دارد تا نسبت به داشته هایمان افتخار کنیم و همین حس افتخار ما را به تلاش مضاعف به حفظ و بقای میراث فرهنگی مان رهنمون می سازد. دو مؤلفه ی افتخار ناشی از شناخت داشته ها و تلاش برای حفظ و بقای آن، در پیچه ی دیگری را پیش رو خواهد گشود که علم استفاده ی بهینه و بهره وری مثبت و سازنده از آنچه که از گذشته برایمان مانده است را ضرورت می بخشد. هر چند در شرایط کنونی به نقطه ای رسیده ایم که خود مردم نسبت به تمام وجوه میراث فرهنگی تمایل بیشتری نشان می دهند، اما باید خاطر نشان کرد این نه تنها کافی نیست که می طلبد با توجه به اهمیت کارکرد اخلاق در حفظ میراث فرهنگی، از این پتانسیل استفاده

سال ها دل طلب جام جم از ما می کرد  
وان چه خود داشت زیبگانه تمنا می کرد

اگر چه نخستین قطعنامه ها و قوانین در زمینه مرمت در کشورهای اروپایی شکل گرفته، اما سرزمینهای شرقی و در رأس آن ایران، خود مهد مرمت به شکل سنتی بوده است. در حالیکه در جامعه ایران از حفاظت و مرمت به عنوان پدیده های نوظهور یاد میشود، ولی میتوان برای آن ریشه هایی کهن تر متصور بود. در حوزه نظر نیز نگاه فلسفی به موضوعاتی همچون اصالت که از مفاهیم عمیق و همراه با حفاظت هستند قبل از آنکه از فلسفه غرب تغذیه گردد، اول بار در اندیشه و بینش بزرگانی همچون ابن مسکویه و ملاصدرا متبلور شده است. به واقع مفاهیم حفاظت و مرمت از آغاز شکل گرفتن هر اثر با آن زاده میشود و این در حالی است که سرزمین ما مهد شکل گیری پیوسته ی کهن ترین تمدنها بوده است. تعمیرات گسترده ای همزمان با مرمت اثر و بعد از آن در محوطه های کهنی همچون پاسارگاد و تخت جمشید، نمونه های شاخصی از همراه شدن مفاهیم حفاظت همراه با خلق اثر بوده است. وقتی سابقه کهن حفاظت را در دوره های تاریخی این سرزمین جستجو میکنیم، درمی یابیم بسیاری از الحاقات در بناها توأم با حس احترام به بخشهای اصیل بنا بوده است. در بسیاری از تعمیرات کهن، صاحبان مرمتگر به جای روآوردن به تخریبهای گسترده، هسته های قدیمیتر را در دل بخشهای افزوده، همچون گوهری ارزشمند، پنهان نموده اند. تمثیلهایی از این دست که به ابعاد وجودی حفاظت از آثار در گذشته می پردازد فراوان است. اکنون با وجود فارغ التحصیلی سالانه ی خیل عظیمی از دانش آموختگان مرمت و آشنا به علوم نوین آن، کمبود ایده و عمل در حوزه مرمت همچنان باقیست. از سوی دیگر جامعه مرمتگران سنتی و تاثیرگذار کشور با انبوهی از تجربه و دانش کاربردی هر روز نحیف و کوچکتر می گردند. شاید امروز وقت آشتی بین علم امروز و دانایی دیروز باشد. دانایی دیروز یعنی توجه به اصل و ریشه و جستن گوهری که همیشه با ما و در کنار ما بوده است و از شدت نزدیکی به ما کمتر به دیده آمده است.

کاربردی شود و زمینه ی بهره وری شایسته و بایسته از داشته هایمان فراهم گردد. شناخت داشته ها و میراث فرهنگی، تلاش برای حفظ و حراست و دستیابی به علم روز در جهت استفاده ی بهینه از میراث فرهنگی سه ضلع یک مثلث است که می تواند نجات بخش هر قوم و ملتی در هر مقطعی از زمان باشد. اینجاست که میراث فرهنگی، با نگاه سه گانه و چند سویه ای که از آن سخن به میان آمد، می تواند تأثیر گذار بر همه جوانب جامعه و پیوند میان اخلاق و میراث فرهنگی در جامعه را بیش از پیش مورد توجه قرار دهد. بدون شک این اخلاق از همان جایی سرچشمه می گیرد که معنویات پیشینیان ما به صورت آثار مادی، فرهنگی و تاریخی و یا در قالب میراث معنوی نمود پیدا کرده است. میراث فرهنگی، حقیقت فرهنگی و جدایی ناپذیر هر ملت است و این جوهر و اصل فرهنگی هر قوم و ملت به واسطه همان عواملی که در اصل ایجاد گردیده، می تواند حفظ شود. در بسیاری از نقوش آثار تاریخی و یادمانی، آداب و رسوم و شاهکارهای هنری و تاریخی، در سرزمین تمدنی همچون ایران، معرف اندیشه و فرهنگ معنوی و غنی حاکم در هر دوره تاریخی و اذهان عمومی ملت آن زمان بوده است. شاید به جرأت بتوان صرف نظر از هر نوع گرایش حاکمیتی و سیاسی در هر برهه ای از تاریخ ایران، مردمان این سرزمین را به جهت میراثی که از خود به جای گذاشته اند و توانمندی هایی که همچنان در حال دستیابی و ثبت آن به نام خود هستند، جزء ملتی با اخلاق خواند که قطع به یقین اینگونه بوده و خواهد بود. ملتی که در شناخت، حفظ و بهره مندی سودمند از این میراث از گذشته تا کنون و همچنین برای آیندگان، اخلاقی فرهنگی را دستمایه ی اقدامات خود خواهند کرد.



## گفتگو

بین المللی مدیریت گردشگری پایدار در محوطه های میراث جهانی ایران" که در شهریور ماه سال گذشته در بیستون برگزار شد، همین امر مورد توجه قرار گرفت. بیشتر سرفصل های آموزشی برای مدیران بر این مهم تأکید داشت که گردشگری به عنوان یکی از صنعت های درآمدزا در دنیا جای خود را پیدا کرده است و با تقویت این صنعت در کشور می توان معضل بیکاری را ریشه کن کرد و به اقتصاد جوامع محلی نیز کمک فراوانی کرد. بی شک ارتقا سطح دانش مدیران پایگاه های میراث جهانی و ملی در زمینه گردشگری پایدار و متوازن، هم اندیشی و مشارکت مدیران پایگاه ها در تدوین سایت های اجرایی، توسعه گردشگری متوازن در پایگاه ها و تبیین ارتباط متقابل حفاظت و گردشگری در محوطه های میراث جهانی و ملی میتواند مدیریت را در این بخش از حالت ایستایی به یک پویایی کارشناسانه تبدیل کند. شاید به جرأت بتوان گفت یکی از دستاوردهای مدیریت پویا در این زمینه، توجه به نقطه اشتراک سمن ها و پایگاههای میراث جهانی و ملی است. این بدان معناست که این دو با هم به عنوان بازوهای قدرتمند می توانند صنعت گردشگری را به روز رسانی و تقویت کنند.

**پارسه پاسارگاد** با این تفاسیر نقطه ی اشتراک سازمان های مردم نهاد و پایگاههای میراث جهانی و ملی را در چه می بینید؟

اکنون همگی به این خرد جمعی دست یافته اند؛ علاوه بر اینکه باید نسبت به حفظ و حراست از آثار و فرهنگ هر منطقه تاریخی و فرهنگی اهتمام ویژه داشت، از تلاش در سایه برنامه ریزی حساب شده و کارآمد برای فراهم کردن بسترهای لازم جهت حضور گردشگران و توسعه و تقویت صنعت گردشگری نباید غافل ماند. این همان وجه اشتراک پایگاههای جهانی میراث فرهنگی و سمن هاست. در سال ۱۳۹۶ در کل آثار ثبت جهانی و پایگاههای ملی کشور که بسیاری قبلاً تعطیل بودند، با همگرایی کلیه ی نهاد های مرتبط و به ویژه تشکلهایی که به عنوان نیروهای غیردولتی و در قالب سمن ها فعالیت های مثمر ثمر داشتند، نوروژی ماندگار و متفاوت، در سراسر کشور در ذهن مردم به یادگار گذاشته شد. در واقع نقطه اشتراک سمن ها و پایگاههای میراث جهانی و ملی کشور، در ابتدای امر احیاء آیین ها، باورها و مراسم سنتی و بومی هر منطقه است که از آن به عنوان میراث ناملموس یاد می شود و همین امر در صورت تداوم می تواند پتانسیل موجود منطقه مزبور را به فعلیت رسانده و در مسیر پایداری قرار گیرد.

**پارسه پاسارگاد** آیا هدفمند کردن فعالیت های سمن ها، بیشتر می تواند تأثیر گذار باشد یا اینکه به طور حسی و آرمانی کار کنند؟

بدون شک مشارکت دادن سمن ها در برنامه ریزی ها می تواند علاوه بر اینکه باعث افزایش کیفیت کار و تبدیل فعالیت ها به رویدادهای مردمی شود، زمینه ساز ایجاد اشتغال برای مردم آن منطقه نیز گردد. سمن ها بدلیل داشتن مقبولیت ویژه در بین آحاد مردم، ابزار قدرتمندی هستند در جلب مشارکت عمومی جامعه. جامعه ای که همه افراد و در رأس آن فعالیت های هدفمند و به دور از پراکندگی و از هم گسیختگی سازمان های مردم نهاد، همگی خواهان یک هدف هستند، بی تردید مسیر دستیابی به پایداری هموارتر خواهد شد و زمان آن نیز تقلیل خواهد یافت. که البته در این میان حمایت مدیران و مسئولین امر نیز بسیار لازم و بدیهی است. تجربه نشان داده حضور سمن ها در برگزاری مناسبت های محلی و سنتی و بومی در جلب نظر گردشگران توانسته مفید واقع شود. امروزه گردشگر با حضور در یک منطقه باستانی، علاوه بر دیدن مناطق تاریخی علاقه مند است آنچه را که در محل زندگی خود ندیده و درک نکرده، ببیند و برایش هیجان انگیز و جالب است. حال این جذابیت ها می تواند آداب و رسوم آن منطقه، غذاهای بومی، سنت های خاص، صنایع دستی و یا هر موردی باشد که برای گردشگر گیرایی دارد.

**پارسه پاسارگاد** نوروژگاه امسال تخت جمشید و پاسارگاد را که کاری مشترک از سوی پایگاه و سمن ها بود چگونه ارزیابی می کنید؟

همان طور که گفتیم نوروژ ۱۳۹۶ در بسیاری از پایگاهها و مراکز تاریخی- فرهنگی توانست خاطره ای خوش را برای گردشگران به یادگار بگذارد. برگزاری مراسم نوروژ چه در زمان تحویل سال نو و چه در قالب نوروژگاه که احیاکننده و یا معرفی کننده ی آداب و رسوم منطقه پاسارگاد و مرودشت بود، امسال بسیار موفق ظاهر شد که این خود نشان از حضور شایسته و تأثیر گذار سمن ها و مشارکت آنها با پایگاه های تاریخی منطقه خودشان «پارسه- پاسارگاد» است. امیدوارم این تعامل و همکاری ها با برنامه ریزی های بیشتر، در مسیر تداوم قرارگیرد.



## توسعه پایدار جوامع محلی در پرتو همگرایی و مشارکت پایگاههای جهانی و ملی با "سمن ها"

**گفتگو با دکتر فرهاد عزیزی زلانی**  
**مدیر کل دفتر امور پایگاههای میراث جهانی و ملی کشور**

سمن ها یا سازمان های مردم نهاد فعال در حوزه میراث فرهنگی به عنوان سرمایه های ارزشمند می توانند در زمینه فرهنگ سازی برای جامعه محلی تأثیرگذار باشند. مسئولان و تصمیم گیران در سازمان میراث فرهنگی بر این باور هستند که گردشگری پایدار در سطح کلان منوط به توسعه ی جوامع محلی و خرد است و چه بسا این امر زمانی تحقق خواهد یافت که اجرای برنامه های فرهنگی و مشارکتی از سوی پایگاه ها و سمن ها، با هدف آشناسازی جوامع محلی با داشته های غنی خود همچون جاذبه های تاریخی، رویدادهای مناسبتی، پتانسیل های حوزه گردشگری و ظرفیت های هنری صنایع دستی، بتواند بستر توسعه پایدار را به صورت هدفمند فراهم نماید.

در روز جهانی موزه ها و همزمان با هفته ی میراث فرهنگی «پارسه پاسارگاد» باب گفتگو را در خصوص تعامل «پایگاههای جهانی و ملی» با «سمن ها» به عنوان یکی از ابزار تقویت گردشگری پایدار، از دیدگاه مدیر کل دفتر امور پایگاههای میراث جهانی و ملی کشور، جویا شده است:

**پارسه پاسارگاد** با این پرسش آغاز می کنیم که شرایط کنونی کشور در بحث گردشگری را چگونه ارزیابی می کنید؟

همزمان با دولت یازدهم و گشایش هایی که در تعاملات کشورمان با دیگر کشورها ایجاد شد، شرایطی در کشور پیش آمده که بحث توسعه ی گردشگری و رونق گردشگری جزء اولویت هاست و همچنین با توجه به برنامه های دولت محترم تدبیر و امید و امتداد و ادامه ی عقلانیت و تدبیر در کشور در پرتو دولت دوازدهم، و تدابیر همسوی سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری در این راستا، امیدواریم از مزیت ها و فرصت هایی که در این حوزه وجود دارد بتوان به نفع مسائل و مشکلاتی که در دیگر حوزه های اقتصادی و اشتغال جوامع محلی و به تبع آن کشوری وجود دارد، بهره مند شد و با استفاده از داشته های فرهنگی که ثروت ملی به شمار می روند، صنعت درآمدزای گردشگری را در تمامی ابعادش و در سطح جهانی ارتقاء بخشید.

**پارسه پاسارگاد** هفته ی میراث فرهنگی و روز جهانی موزه همزمان با اوج سفر گردشگران خارجی به ایران است، این همزمانی را چگونه می توان به نفع صنعت گردشگری مدیریت کرد؟ پایگاه های جهانی میراث فرهنگی در توسعه مناطق نقش موثری دارند. ۲۱ پایگاه جهانی میراث فرهنگی در ایران وجود دارد، که بدلیل دارا بودن آمار قابل توجه گردشگران داخلی و خارجی، می توانند در توسعه و آبادانی مناطق و ایجاد رونق اقتصادی در سطح محلی و کشوری نقش موثری داشته باشند. در «کارگاه آموزشی

## روى خط خبر

منابع را در این مجموعه‌ها ارتقاء می‌دهد و همچنین به تصمیم‌گیری‌های درست در این مجموعه‌ها کمک کرده و موجب می‌گردد تا منابعی که مجموعه‌ها دارند برای خودشان بماند و هم‌زمان بتوانند منابع دیگر را هم جذب کنند.»

وی ادامه داد: بازدیدهای ادواری به استان‌های مختلف به منظور ارزیابی محدودیت‌ها، مشکلات و مسائل حوزه حفاظت و نگهداری از آثار تاریخی و همچنین ارزیابی ظرفیت‌های موجود برای استفاده کردن در مسیر توسعه و در نهایت برای هماهنگی بین‌دستگاهی در استان‌ها انجام می‌شود.

معاون رئیس‌جمهوری ادامه داد: این ارزیابی‌ها برنامه‌ریزی‌های آینده و اجرای فعالیت‌های منظم را در دسترس قرار می‌دهد.

بازدید از موزه تخت جمشید، کتابخانه و سالن دستاوردهای پژوهشی پایگاه و امضاء دفتر یادبود تخت جمشید، خاتمه ی این بازدید بود. گفتنی است در این بازدید؛ مصیب امیری مدیرکل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری فارس، علی اکبر نجیب‌زاده فرماندار مرودشت، محمدمهدی برومند نماینده مردم مرودشت در مجلس شورای اسلامی و رؤسای ادارات شهرستان مرودشت نیز حضور داشتند.



### معاون رئیس‌جمهوری و رئیس سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری کشور در بازدید از مجموعه جهانی تخت جمشید:

هیئت‌امنایی شدن مجموعه‌های فرهنگی تاریخی باعث افزایش جذب سرمایه به این مجموعه‌ها می‌شود

رئیس سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری، سی ام فروردین ۹۶، در اولین روز از سفر خود به استان فارس، از مجموعه جهانی تخت جمشید بازدید کرد.

در این بازدید؛ مدیر پایگاه میراث جهانی تخت جمشید، در خصوص روند حفاظت و نگهداری آن به زهرا احمدی پور معاون رئیس‌جمهوری و رئیس سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری گزارشی مختصر ارائه داد.

معاون رئیس‌جمهوری، در حاشیه این بازدید در گفت‌وگو با رسانه‌های استانی و صدا و سیما استان فارس، در مورد هیئت‌امنایی شدن مجموعه‌های فرهنگی تاریخی گفت: «این طرح در آینده بسیار نزدیک اجرایی خواهد شد.»

او اضافه کرد: اداره هیئت‌امنایی مجموعه‌های فرهنگی تاریخی قدرت جذب سرمایه و



آوای ملکوتی قرآن و سرود مقدس جمهوری اسلامی ایران، اجرای مناجات و گلستان خوانی، توسط کودک خردسال، «پرنیان رضایی منفرد»، پخش زنده ترانه های شاد، سرود اقوام ایرانی با پوشش محلی و اهتزاز پرچم جمهوری اسلامی ایران، نی نوازی با اجرای نوجوانان هنرمند مرودشتی «بابک و فرشید قلی زاده»، دعای تحویل سال و پخش سرنای نوروز و شادی، اجرای برنامه زنده چوب بازی و رقص محلی همراه با ساز و نقاره، عکس های یادگاری گردشگران در کنار سفره هفت سینی که در ورودی تخت جمشید گسترده شده بود، از جلوه های دیدنی این آیین نوروزی بود تا در تخت جمشید، خاطره نوروز ۹۶ را در ذهن مسافران ماندنی کند. در این مراسم مدیر پایگاه میراث جهانی تخت جمشید، دادستان، شهردار و معاون فرماندار شهرستان مرودشت با حضور در جایگاه، در پیام های جداگانه ای آغاز سال ۱۳۹۶ را به مسافران نوروزی تبریک و شادباش گفتند. گفتنی است مراسم نوروزگاه تخت جمشید نیز همراه با برنامه های متنوع فرهنگی، بومی و سنتی توجه گردشگران را در ایام نوروز جلب کرد.

سمیع الله حسینی مکارم ناظر عالی ستاد اجرایی خدمات سفر کشور، همچنین از طرح های عمرانی، سیستم دستگاه ایکس-ری، کارگاههای فعال مرمت، کارگروه های تخصصی نوروزی تخت جمشید بازدید کرد و گفت در چند سال گذشته به ویژه در سال جاری و با توجه به استقلال مالی پایگاه میراث جهانی تخت جمشید، وضعیت این پایگاه در خصوص اجرای طرح های عمرانی و سامان دهی، تغییرات محسوسی داشته است که امیدواریم این روند بیش از پیش در جریان باشد.

معاون توسعه مدیریت و پشتیبانی سازمان میراث فرهنگی کشور، همچنین در جمع کارکنان مجموعه تخت جمشید، با مثبت ارزیابی کردن نحوه خدمات رسانی به گردشگران نوروزی در تخت جمشید اضافه کرد: آنچه که مشهود است عشق و علاقه ای است که تک تک کارکنان مجموعه تخت جمشید در تمامی ایام سال و به ویژه در ایام پرتراфик نوروز دارند و این احساس مسئولیت ستودنی است.

وی در ادامه ابراز امیدواری کرد؛ رویکرد سازمان اینگونه است که با رایزنی های مثبت و سازنده، بتواند در خصوص سامان دهی وضعیت قراردادهای پرسنلی که در قالب طرح عمرانی در پایگاههای میراث فرهنگی مشغول به کار هستند، اقدامات مناسبی انجام دهد.

در این بازدید مدیر کل میراث فرهنگی فارس، معاون توسعه مدیریت و پشتیبانی فارس، مدیر پایگاه میراث جهانی تخت جمشید و پاسارگاد و رئیس اداره میراث فرهنگی مرودشت نیز حضور داشتند.

### همزمان با تحویل سال نو، بیش از چند هزار نفر مسافر، در کنار مجموعه جهانی تخت جمشید، در آیینی، سال نو خود، سال ۱۳۹۶ را آغاز کردند.



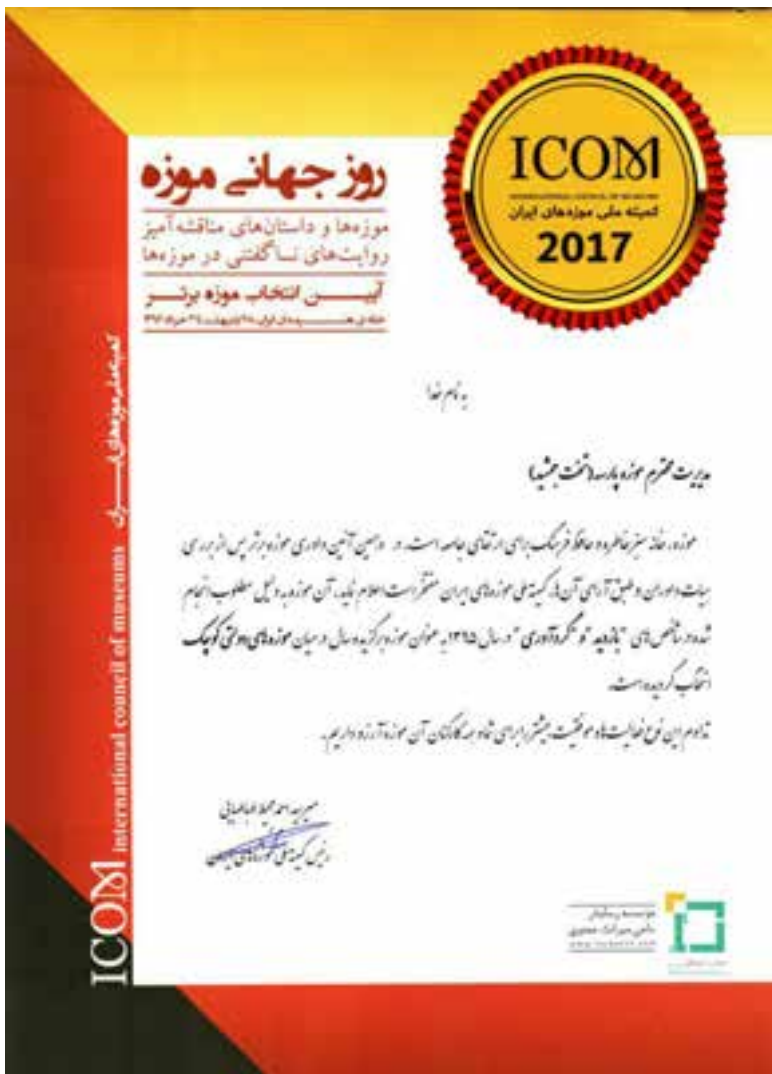
### ناظر عالی ستاد اجرایی خدمات سفر کشور و معاون توسعه مدیریت و پشتیبانی سازمان میراث فرهنگی کشور در بازدید از تخت جمشید:

پایگاههای میراث جهانی، ملی و موزه ها دارای ساختار تشکیلاتی خواهند شد

به گزارش روابط عمومی پایگاه میراث جهانی تخت جمشید، سمیع اله حسینی مکارم، عصر سه شنبه ۸ فروردین نود و شش در بازدید از مجموعه تاریخی تخت جمشید، اظهار داشت: یکی از مشکلات عمده پایگاههای میراث جهانی نداشتن ساختار تشکیلاتی است که تلاش خواهد شد در سال ۹۶ به این فقدان و رفع موانع آن نگاه ویژه ای گردد.



## روی خط خبر



### موزه تخت جمشید در بخش "گردآوری" و "بازدید" به عنوان موزه برتر سال ۹۵ معرفی شد.

آئین انتخاب موزه‌های برتر سال ۹۵ در سوم خردادماه ۹۶، همزمان با آخرین روز از هفته میراث فرهنگی برگزار گردید و موزه‌های برتر در ۱۲ شاخصه معرفی و تقدیر شدند.

به گزارش روابط عمومی پایگاه میراث جهانی تخت جمشید، براساس نظر نهائی داوران؛ در مراسم انتخاب و معرفی از موزه‌های برتر در خانه هنرمندان، با توجه به معیارهای از پیش اعلام شده، موزه پارسه (تخت جمشید) از گروه موزه‌های دولتی کوچک، در شاخص‌های "گردآوری" و "بازدید" موزه برتر و برگزیده سال ۹۵، انتخاب و معرفی شد. گفتنی است، در آئین انتخاب و معرفی موزه‌های برتر سال ۹۵، موزه‌های مورد تأیید داوران در چهار گروه موزه‌های خصوصی، موزه‌های دولتی بزرگ، متوسط و کوچک و ۱۲ محور تخصصی شامل آموزش، پژوهش، بازدید از موزه، تلاش برای بقاء، توسعه مدیریت، خلاقیت و نوآوری، کودکان و نوجوانان، اعمال استانداردهای فنی و توسعه فیزیکی، گردآوری، معرفی، حفاظت و نگهداری و شعار روز جهانی معرفی شدند.

### افتتاح نمایشگاه نقاشی و تابلو حجم با عنوان "میراث ما نه، امانت آیندگان!" در موزه تخت جمشید

در ۲۸ اردیبهشت ماه ۱۳۹۶ همزمان با روز جهانی موزه، و آغاز هفته میراث فرهنگی نمایشگاه نقاشی و تابلو حجم با عنوان "میراث ما نه، امانت آیندگان!" و با حضور مدیران پایگاه میراث جهانی تخت جمشید و پاسارگاد دوستداران میراث فرهنگی رأس در موزه تخت جمشید افتتاح شد. به گفته خالق این آثار؛ او سعی کرده است از طریق نقاشی هایش، زبانی گویا و حامل پیامی باشد که توجه همگان به حفظ و حراست هر چه بهتر آثار تاریخی و طبیعی و امانت دار بودن نسبت به داشته‌های تاریخی، فرهنگی و خدادادی، برای سپردن به نسل آینده و فرزندان جلب گردد.



### همزمان با روز جهانی موزه



گونه و شگفت انگیز به گردشگران ارائه نماید که بصورت عادی هرگز دیده نمی شود. ضمن اینکه در این نمایشگاه تصاویر خارق العاده ای از پاسارگاد نیز به چشم می خورد. همچنین «نمایشگاه گذر زمان در تخت جمشید» با هدف پژوهش و مقایسه نقوش تخت جمشید در قالب ۲۰ عدد عکس، طی سال های ۲۰۰۹ و ۲۰۱۷ مورد توجه گردشگران قرار گرفت. گفتنی است «نمایشگاه پارسه ۵ از منظری دیگر» اثر استاد «داریوش محمدخانی» در تالار موزه تخت جمشید و «نمایشگاه گذر زمان در تخت جمشید» اثر جوان هنرمند «حمید رضا حاتمی» در یکی از تالار های جنبی موزه در نوروز ۹۶ افتتاح شد و تا پایان سال جاری دایر، و پذیرای علاقه‌مندان و گردشگران به امور هنری است.

### روابط عمومی پایگاه میراث جهانی تخت جمشید خبر داد: برگزاری دو نمایشگاه اختصاصی عکس در تخت جمشید در ایام نوروز ۹۶

پایگاه میراث جهانی تخت جمشید، نوروز امسال با برگزاری دو نمایشگاه عکس با موضوع تخت جمشید، توجه گردشگران بسیاری را جلب کرد.

به گزارش روابط عمومی پایگاه میراث جهانی تخت جمشید، برخی نقوش شاخص و قابل توجه تخت جمشید در کاخ‌های مختلف مجموعه وجود دارد که در نوروز و با توجه به ازدحام جمعیت، ممکن است امکان بررسی و بازدید کامل از آن‌ها برای گردشگران فراهم نشود؛ از این رو دو نمایشگاه شامل ۵۰ عکس از نقوش تخت جمشید، در نوروز ۹۶ به اکران عمومی درآمد تا بازدیدی متفاوت را برای گردشگران به همراه داشته باشد.

روابط عمومی پایگاه میراث جهانی تخت جمشید با اشاره به اینکه رویکرد این پایگاه در برپایی نمایشگاه‌های مذکور رویکردی هنری و اجتماعی است، افزود: در «نمایشگاه پارسه از منظری دیگر» سعی بر آن شده است که به گوشه‌ای از آثار شناخته شده و یا کمتر دیده شده در تخت جمشید با نوع نگاه خلاقانه و سبک خاص عکاس پرداخته شود و همین امر سیمای تخت جمشید را از منظری خاص و به حالتی رؤیا



## روی خط خبر

## روز جهانی موزه و آغاز هفته ی میراث فرهنگی با حضور کودکان در ایوان موزه تخت جمشید برگزار شد.

هم خوانی و اجرای سرود توسط کودکان، نقاشی از اشیاء موزه ی تخت جمشید، آشنایی کودکان با سفالهای منقوش دوران های مختلف تاریخی، آموزش نکات حفاظتی در حین بازدید از مکان های تاریخی از سوی یگان حفاظت مجموعه تخت جمشید و بازدید از کارگاه مرمت اشیاء موزه ای، از جمله برنامه های این روز بود. ویژه برنامه های اجرا شده با استقبال گردشگران خارجی نیز همراه بود.



به گزارش روابط عمومی پایگاه میراث جهانی تخت جمشید مسابقه حضوری نقاشی با عنوان "کودک و موزه" همزمان با روز جهانی موزه و هفته میراث فرهنگی با شرکت ۷۰ نفر از کودکان در موزه تخت جمشید برگزار گردید که در پایان به همه ی کودکان هدیه ای به رسم یادبود اهداء و به تعدادی از آثار برگزیده جوایزی اعطا گردید.



در این روز، گروهی از دانش آموزان، سمن ها و گردشگران، ضمن گرامیداشت «روز زمین پاک- گردشگری پاک» به پاکسازی تخت جمشید و محوطه های پیرامون آن از جمله بوستان پردیس پرداختند که این کار مورد توجه گردشگران خارجی نیز قرار گرفت

## گزارش تصویری روز جهانی موزه



## مسابقه ی نقاشی "کودک و موزه"

## مسابقه ی نقاشی "کودک و موزه" در موزه تخت جمشید برگزار شد.

به مناسبت روز جهانی موزه و آغاز هفته ی میراث فرهنگی، روابط عمومی پایگاه میراث جهانی تخت جمشید و امور فرهنگی موزه، اقدام به برگزاری یک دوره مسابقه نقاشی کرد که در آن کودکان و نوجوانان پس از بازدید از موزه تخت جمشید هر آنچه را که از دیدن اشیاء موزه ای درک کرده اند، به تصویر کشیده و نقاشی کردند.



## پیوند روز زمین پاک با روز گردشگری پاک در تخت جمشید

در طول سال بنا بر مناسبت های مختلف، مجموعه میراث جهانی تخت جمشید و محوطه های پیرامون آن مورد مهرورزی علاقه مندان به میراث فرهنگی قرار می گیرد که دوم اردیبهشت ماه ۹۶ نیز بوستان پردیس تخت جمشید و محوطه میراث جهانی تخت جمشید همزمان با روز زمین پاک با شعار "گردشگری پاک" پاکسازی شد. به گزارش روابط عمومی پایگاه میراث جهانی تخت جمشید، همه ساله در جهان در روز دوم اردیبهشت (۲۲ آوریل) و هفته زمین پاک، مراسمی در گوشه و کنار جهان با نام زمین پاک برگزار می شود که در دوم اردیبهشت ماه نود و شش برابر با ۲۲ آوریل ۲۰۱۷ این روز با نام "گردشگری پاک" پیوند خورد.



## روی خط خبر

## دوم خردادماه و همزمان با هفته میراث فرهنگی برنامه بزرگداشت و تجلیل از خادمان میراث فرهنگی در تخت جمشید برگزار شد.

به گزارش روابط عمومی پایگاه میراث جهانی تخت جمشید، در این مراسم که با تلاوت آیاتی از قرآن مجید و سرود ملی جمهوری اسلامی ایران آغاز گردید، مدیر مجموعه میراث جهانی تخت جمشید ضمن خوشامدگویی به شرکت کنندگان در مراسم، به اختصار گزارشی از فعالیت کارگروه های مختلف پایگاه میراث جهانی تخت جمشید ارائه داد و مراتب سپاس و قدردانی خود را از سایر کسانی که در ایام نوروز در محوطه های میراث جهانی تخت جمشید و پاسارگاد نقش داشته اند اعلام نمود.

در ادامه برنامه فرهاد عزیزی مدیر کل پایگاههای میراث جهانی کشور در سخنرانی خود مراتب تقدیر و سپاس خود را از کلیه پرسنل مجموعه تخت جمشید و پاسارگاد، سمن ها، راهنمایان نوروزی و سایر افراد فرهیخته و فرهنگ دوست که در ایام سال و به ویژه در نوروز نسبت به پیشبرد اهداف فرهنگی و گردشگری تلاش دارند به جای آورد.

حمید فدایی مدیر پایگاه میراث جهانی پاسارگاد و آقای نجیب زاده فرماندار شهرستان مرودشت نیز دیگر سخنرانان این مراسم، در پیام های جداگانه ای ضمن گرامیداشت هفته میراث فرهنگی، حضور اثر بخش قشر میراث فرهنگی را در اعتلای نام ایران که نوید بخش آینده ی روشن تر این سرزمین را به همراه خواهد داشت را ارج نهادند.

پخش کلیپ فعالیت های نوروز ۱۳۹۶ و آماده سازی محوطه های تاریخی تخت جمشید و پاسارگاد در استقبال از گردشگران نوروزی، پخش کلیپ فعالیت های یگان حفاظت و راهنمایان افتخاری نوروزی از جمله برنامه های این مراسم تجلیل بود.

مراسم بزرگداشت هفته میراث فرهنگی با مجموعه برنامه های هنری و فرهنگی دیگری نیز همراه بود. اجرای زنده موسیقی سنتی و پاپ، شعر خوانی و نی نوازی، برگزاری نمایشگاه عکس



و نقاشی، توجه شرکت کنندگان در مراسم را به خود جلب کرد.

در این مراسم که در روز سه شنبه دوم خرداد ماه در هتل آپادانای تخت جمشید برگزار شد، با حضور مدیران پایگاه میراث جهانی تخت جمشید و پاسارگاد، معاون میراث فرهنگی فارس، مدیر کل پایگاه های میراث جهانی، فرماندار شهرستان مرودشت و مسئولینی از استانداری فارس، از گروه های چندگانه عضو در ستاد افتخاری ایام نوروز، خانواده های شهدای میراث فرهنگی، پرسنل ایثارگر و جانباز تخت جمشید و پاسارگاد و کلیه پرسنل اماکن تاریخی یاد شده تجلیل به عمل آمد.

گفتنی است در این مراسم و به مناسبت هفته میراث فرهنگی، از سوی فرماندهی انتظامی شهرستان مرودشت نیز از همکاری تعدادی از پرسنل مجموعه تخت جمشید و یگان حفاظت، تجلیل به عمل آمد.

در پایان مراسم بزرگداشت هفته میراث فرهنگی، پروژه سامان دهی و تجهیز کتابخانه تخصصی تخت جمشید، افتتاح و به بهره برداری رسید.

این مراسم که استقبال گردشگران ایرانی و خارجی را در پی داشت، در دروازه ملل تخت جمشید با مجموعه برنامه های فرهنگی و هنری شامل شاهنامه خوانی و نقالی و اجرای موسیقی سنتی همراه بود.

در این مراسم، علی اکبر پدرام که مدرس شاهنامه فردوسی و بنیانگذار "راه شاهنامه" است، اظهار داشت: اساس کار ما این است که دو استقامت راه شاهنامه را که نماد فرهنگ ایران است جایگزین دو مارتن در المپیک، که تاریخ جعلی دارد، کنیم.

به گزارش روابط عمومی پایگاه میراث جهانی تخت جمشید این برنامه کاری فرهنگی ورزشی از سوی پایگاه میراث جهانی تخت جمشید، دفتر امور پایگاههای میراث فرهنگی کشور، فدراسیون دو و میدانی، اداره کل ورزش و جوانان استان فارس، هیأت دو و میدانی استان البرز، پلیس راهور استان فارس، سازمان هلال احمر، اداره تربیت بدنی، شهرداری و اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی شهرستان مرودشت و با همکاری انجمن دوستداران میراث فرهنگی و گردشگری شهرستان مرودشت بود که در سوم خرداد ماه ۹۶ مسیر شیراز-مرودشت-تخت جمشید را پوشش داد.

در پایان مراسم، لوح تقدیر و تندیس راه شاهنامه از سوی مدیر پایگاه میراث جهانی تخت جمشید به دوندگان این برنامه و هنرمندان اهدا گردید و از دست اندرکاران مراسم تجلیل شد.

حساسیت بالا و تحت نظر کارشناسان پایگاه انجام و فاز نهایی پروژه که شامل نصب و راه اندازی فیبر نوری بود همزمان با هفته ی میراث فرهنگی آغاز و در تاریخ سیزدهم خرداد ماه ۹۶ به پایان رسید.

مدیر پایگاه میراث جهانی تخت جمشید، مزیت استفاده از فیبر نوری در انتقال سیگنال های مختلف که بدون هیچ گونه تأخیر و افتی همراه است، را گامی مؤثر در ارتقاء سیستم ارتباطی و حفاظتی مجموعه دانست و گفت: با ایجاد و بهره برداری از شبکه فیبرنوری با مزیت هایی همچون پهنای بسیار وسیع، افت بسیار کم، نویز پذیری کم (به گونه ای که می توان فیبر نوری را در کنار کابل های برق ۴۰۰ کیلو وات قرار داد) مشکلات اختلال در سیستم پیچینگ، اطلاع رسانی، حفاظت اکترونیکی و مواردی از این دست که تجهیزات پایه ای آن با تغییرات جوی دچار خلل و یا نوسان میشد، مرتفع می گردد.

وی خاطر نشان کرد در این پروژه تمامی محصولات و اودات مورد نیاز اجرای پروژه، ساخت کشور عزیزمان ایران بوده است که ۲۰ الی ۳۰ سال قابلیت استفاده دارد و بخشی از تجهیزات اکتیوی هم که در این پروژه استفاده گردیده دارای دو سال گارانتی و ده سال خدمات پشتیبانی است.

در بخش دیگری از این گزارش، مسئول فناوری اطلاعات و ارتباطات پایگاه میراث جهانی تخت جمشید نیز اظهار داشت: جهت انتقال صوت، یک رک صوتی حرفه ای که شامل یک میکسر با ۶ ورودی میکروفن و دو ورودی Aux با قابلیت تنظیم صدا به صورت "بم - زیر" است و به همراه یک سلکتور با ۱۰ زون استفاده شده است.

عبداله فلاحی در ادامه گفت: در نقاطی که صدا پخش می شود از یک آمپلی فایر ۲۴۰ وات با قابلیت تنظیم صدا و بلندگوهای ستونی ۳۰ وات ضد گرد و غبار و قابلیت تنظیم حجم صدا استفاده شده است.

## «دروازه ملل تخت جمشید» مقصد دو استقامت ۴۵ کیلومتری «راه شاهنامه» در سومین گام



سومین دوره دو استقامت 'راه شاهنامه' به مسافت ۴۵ کیلومتر در مسیر شیراز مرودشت «دروازه قرآن تا دروازه ملل تخت جمشید» برگزار شد.

به گزارش روابط عمومی پایگاه میراث جهانی تخت جمشید، سوم خرداد ماه ۹۶ مراسم اختتامیه سومین دوره دو استقامت "راه شاهنامه" در مجموعه تخت جمشید برگزار شد.

## تخت جمشید به شبکه فیبر نوری پیوست.

پروژه شبکه فیبر نوری مجموعه تاریخی تخت جمشید با دو میلیارد ریال اعتبار به بهره برداری رسید.

مدیر پایگاه میراث جهانی تخت جمشید با اعلام این خبر گفت: پروژه ایجاد و بهره برداری از شبکه فیبر نوری در مجموعه تخت جمشید به اهداف توسعه پایدار در زمینه مخابراتی، حفاظتی و اطلاع رسانی کمک قابل توجهی خواهد کرد.

به گزارش روابط عمومی پایگاه میراث جهانی تخت جمشید؛ مسعود رضایی منفرد اظهار داشت: کابل کشی فیبر نوری ۲۴ کر به مترای بیش از ۲۰۰۰ متر، هفت نقطه از مجموعه را تحت پوشش قرار داده است.

مدیر پایگاه میراث جهانی گفت: بر اساس نیاز سنجی در محوطه تخت جمشید، نقاط هفت گانه شامل پارکینگ، یگان حفاظت، گیت ورودی، کاخ تچر و هدیش، کاخ آپادانا، دروازه ملل و درب شیشه ای و دیده بانی است که تعدادی از سیگنالها از طریق فیبر نوری به این مناطق انتقال می یابد. به گفته وی با توجه به اینکه تمام هفت نقطه در فضای باز قرار دارد، از رک های Out door استفاده شده که ضد گرد و غبار و دارای دماسنج دیجیتال برای خاموش و روشن کردن فن ها است. همچنین به منظور استفاده حداکثری از پهنای باند فیبر نوری، در جهت انتقال تصاویر و شبکه، از مدیا کانورتورهای گیگابایتی استفاده شده است.

وی در ادامه بیان کرد: کابل کشی این پروژه از اواخر سال ۹۵ شروع و با توجه به ملاحظات تاریخی و باستان شناسی در مکان هایی که در مسیر کابل های فیبر نوری قرار داشت، با

## روی خط خبر

باغ پاسارگاد آغاز شد. این طرح با هدف ساماندهی، حفاظت و معرفی بیشتر باغ شاهی پاسارگاد در دستور کار قرار گرفته است.

مدیر پایگاه میراث جهانی پاسارگاد در ادامه افزود؛ در این طرح، ابتدا کانال ها و مسیرهای گذر آب که طول آن ۱۱۰۰ متر است توسط نیروی فنی ماهر و زیر نظر کارشناسان پایگاه پاکسازی می گردد که از نکات قابل توجه این طرح، تثبیت خاک های اطراف و ایجاد شیب منفی در طرفین آنماها جهت جلوگیری از ورود آب های سطحی به داخل آنماها است.

به گفته وی؛ در ادامه این طرح در خرداد ماه سال جاری با دعوت از استادکاران مجموعه تخت جمشید باب جدیدی از همکاری های مشترک و همچنین به اشتراک گذاشتن و تبادل دانش و تکنیک حفاظت و مرمت سنگ گشوده شد. حضور این اساتید با تجربه و ماهر باعث فعال شدن کارگاه و آموزش نیروهای کارشناس و سایر افرادی که می توانند انتقال دهنده این علم به نسل های بعد باشند را در پی خواهد داشت.



### فصل جدید ساماندهی و اقدام حفاظتی آبراهه های باغ شاهی پاسارگاد



یکی از آثار فاخر و ارزشمند هخامنشیان کانال های آب رسان یا همان آبراهه های باغ شاهی پاسارگاد است که به دنبال ایجاد فضای باغ و پیوستگی با مجموعه میراث جهانی پاسارگاد شکل گرفت.

مدیر پایگاه میراث جهانی پاسارگاد با اعلام این مطلب گفت: پیشینه اقدامات حفاظتی این اثر به سال ۱۳۸۵ و حضور تیم حفاظت و مرمت تخت جمشید به سرپرستی جناب آقای حسن راهساز و استادکاران آموزش دیده و دارای مهارت این تیم باز می گردد.

به گفته فدایی؛ در سال ۱۳۸۵ حدود ۱۰۰ متر از مسیر آبراهه ها مرمت و ساماندهی شد که پس از ۱۰ سال وقفه در حوزه مرمت و اقدامات حفاظتی در مجموعه، فصل جدید ساماندهی و حفاظت از آبنماهای باغ شاهی از ابتدای شهریور ماه سال گذشته در محوطه

### طرح انتقال و جابجایی کتیبه مسجد اتابکی و ستونهای مجاور کاخ بارعام

فاز دوم ساماندهی و حفاظت از کتیبه های اسلامی و قلمه ستونهای مجاور کاخ بارعام در حال انجام است.

به گفته مدیر پایگاه میراث جهانی پاسارگاد پروژه ساماندهی و انتقال قلمه ستونها و کتیبه اسلامی مجاور کاخ بارعام که از اسفندماه ۱۳۹۵ آغاز گردیده بود، در فاز دوم خود در اردیبهشت و خرداد ماه سال ۱۳۹۶ ضمن عملیاتی شدن ساماندهی قلمه ستون ها، پس از بستن و مهار، به محل آماده شده انتقال داده شد.

فدایی، هدف از انجام این پروژه مشترک پایگاه تخت جمشید و پاسارگاد راه، ساماندهی و حفاظت از کتیبه های اسلامی و قلمه ستونهای مجاور کاخ بارعام، آموزش و انتقال دانش بستن بلوک های وزین سنگی، تکنیک جابجایی سنگ به کارشناسان مجموعه میراث جهانی پاسارگاد دانست و ادامه داد پس از اتمام پروژه، پاکسازی و تثبیت کتیبه اسلامی شروع و در پایان طراحی و اجرای سایه بان نیز در دستور کار قرار خواهد گرفت.

گفتنی است پروژه ساماندهی و انتقال قلمه ستونها و کتیبه اسلامی مجاور کاخ بارعام که



از اسفندماه ۱۳۹۵ آغاز و تا پایان خردادماه نیز در حال انجام بود، با همکاری آقایان کهزاد حبیبی و مهرزاد زارع از استادکاران مرمتکار و مجرب از گروه حفاظت و مرمت مجموعه میراث جهانی تخت جمشید و نیز گروه حفاظت و مرمت مجموعه میراث جهانی پاسارگاد انجام گردید.

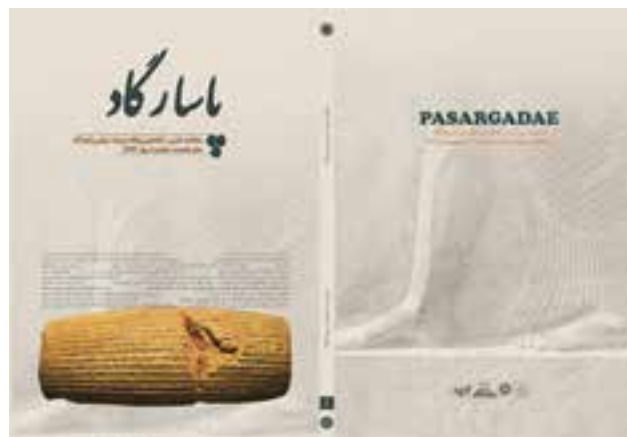
دو سالنامه پایگاه میراث جهانی پاسارگاد در حوزه های باستان شناسی، حفاظت، معماری، گردشگری و مردم شناسی، تهیه و مراحل پیش از چاپ را میگذارند.

مدیر پایگاه میراث جهانی پاسارگاد با اعلام این خبر افزود: همزمان با تأسیس پایگاه میراث جهانی پاسارگاد در سال ۱۳۸۱، موج تازه ی از فعالیت های علمی، پژوهشی و اجرایی در این محوطه ی با اهمیت شکل گرفت و با ثبت مجموعه در فهرست میراث جهانی در سال ۱۳۸۳، این فعالیت ها با همکاری فعالانه مراکز علمی و تحقیقاتی دیگر کشورها به شکل گسترده ای ادامه یافته است.

فدایی اظهار دشت هر چند به دلایل مختلف، تاکنون شرح این فعالیت ها به صورت مدون منتشر نشده است، اما خوشبختانه ماکت دو سالنامه پایگاه میراث جهانی پاسارگاد با سی و دو مقاله در حوزه های باستان شناسی، حفاظت، معماری، گردشگری و مردم شناسی، تهیه و در حال گذراندن مراحل پیش از چاپ است.

به گفته مدیر پایگاه میراث جهانی پاسارگاد، این مجموعه، تلاشی است برای انتشار گزیده فعالیت های صورت گرفته در پایگاه میراث جهانی پاسارگاد از بدو تأسیس تا پایان سال ۱۳۹۴ جهت بهره مندی بیشتر متخصصان و علاقه مندان.

### دو سالنامه علمی - پژوهشی و اجرایی پایگاه میراث جهانی پاسارگاد منتشر می شود.





## روی خط خبر

بنا بر گزارش فصلنامه پارسه پاسارگاد، در کنار خوان نوروزی، برنامه های فرهنگی و آموزشی از سوی پایگاه میراث جهانی پاسارگاد با همکاری اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری فارس، اداره میراث فرهنگی شهرستان پاسارگاد، و انجمن جوانان سپید پارس به عنوان مجری طرح، از نخستین روز سال نو، با برپایی و بازگشایی نوروزگاه به مدت ۸ روز شامل ویژه برنامه های بومی و سنتی از جمله اجرای برنامه نوروز خوانی، اجرای موسیقی سنتی، نواختن سورنای نوروزی و خواندن دعای تحویل و اجرای آیین تحویل سال نو، رقص محلی و چوب بازی، مراسم شاهنامه و گلستان خوانی و مسابقه نقاشی و تئاتر در پیرامون محوطه لحظه های خوشی را برای گردشگران رقم زد.



## نوروزگاه ۱۳۹۶ در پاسارگاد

در راستای صیانت و بزرگداشت آئین کهن و جشن فرخنده "نوروز"، پایگاه میراث جهانی پاسارگاد در نخستین روز سال ۱۳۹۶ خورشیدی با برپایی خوان نوروزی به پیشواز بهار و این جشن باستانی رفت. مراسم جشن نوروز از نخستین روز سال به مدت سه روز و سفره هفت سین تا پایان تعطیلات نوروزی در مجموعه میراث جهانی پاسارگاد جهت بازدید گردشگران برپا بود.



## نوروز در پاسارگاد



## نوروز در تخت جمشید





## لوتوس



## آشنایی با اندیشه 'راه شاهنامه'

**سوم خرداد ماه برنامه ای فرهنگی با عنوان مراسم اختتامیه سومین دوره دو استقامت "راه شاهنامه" در مجموعه تخت جمشید برگزار شد.**

این مراسم در دروازه ملل تخت جمشید با مجموعه برنامه های فرهنگی و هنری شامل شاهنامه خوانی و نقالی و اجرای موسیقی سنتی و با استقبال گردشگران ایرانی و خارجی همراه بود. و اما...

راه شاهنامه

دوندگانی با پیراهنی سفید که آرمی تحت نام راه شاهنامه بر روی آن حک شده بود و مسیر ۴۵ کیلومتری دروازه قرآن را از شیراز به مقصد مرودشت و در نهایت دروازه ملل مجموعه تخت جمشید طی کرده بودند

شوق و اشتیاق دوندگان در طی مسیر و بالا بردن پرچم جمهوری اسلامی ایران و نماد راه شاهنامه در مقصد

همراهی و تشویق جوانان موتور سوار، ورزشکاران و دوستداران میراث فرهنگی با این گروه در طی مسیر

پیش از این نیز دوبار راه شاهنامه طی شده بود، یکبار از کرج تا بنیاد نیشابور تهران (هجدهم آبان ۹۲) و دیگری از میدان فردوسی خراسان تا آرامگاه فردوسی در توس (بیست و ششم آبان ۹۳)

به راستی معنی و مفهوم اینها چه بود؟ یک حرکت خودجوش فرهنگی ورزشی و یک حس هیجانی مقطعی و یا نه این برنامه آرمان و هدفی والاتر را در سر داشت و دارد

## این ره سخت مرا تا به کجا خواهد برد؟

"راه شاهنامه" اصطلاحی که برای خود من نیز زمانی که نامش را شنیدم نامفهوم و غیر قابل درک بود. تصورم از این نام در برگزیده مجموعه ای از برنامه های فرهنگی ورزشی بود که تعدادی دوندگی پس از طی مسافتی، در نهایت به مقصد مورد نظر رسیده و در آنجا با نقالی خوانی و شاهنامه خوانی و اجرای برنامه های هنری مورد استقبال قرار گرفته و به کار خود پایان می دهند و خوشحال و خرسند از اینکه توانسته اند شمار اجرای برنامه های خود را بیشتر سازند.

اما این برداشت من تنها وجه ناچیزی از راه شاهنامه بود. راه شاهنامه یک کار فرهنگی ورزشی نبود که هدفش هر سال و در روز معینی، گرامیداشت یاد فردوسی شاعر بلندآوازه پارسی باشد که چه بسا اگر تنها همین هدف را هم دنبال می کرد کاری شایسته و در خور سپاس بود. راه شاهنامه یک اندیشه بود و من این را زمانی درک کردم که مستقیماً در جریان برگزاری یک دوره از مراسم راه شاهنامه در فارس با هدف شناساندن آرمان و اندیشه راه شاهنامه از سوی بنیانگذار آن قرار گرفتم. آنجا بود که فهمیدم اندیشه ی راه شاهنامه از آبان ماه ۱۳۹۲ به جریان افتاده است. اندیشه ای که تا کنون کمتر از آن سخن به میان آمده و شاید همین عدم اطلاع رسانی کافی و وافی موجب گردیده که پس از گذشت ۴ سال، این اندیشه مهجور بماند.

## اما اندیشه راه شاهنامه از کجا و چگونه شکل گرفت؟

علی اکبر پدرام که مدرس شاهنامه فردوسی است، اینگونه می گوید: مراحل ثبت "راه شاهنامه" به صورت سازمان مردم نهاد و سمن بوده اما در نظر دارد آن را در قالب یک بنیاد و یا انجمن به ثبت برساند. پدرام در تفسیر تئوری راه شاهنامه می گوید: اساس کار ما این است که دوی استقامت راه شاهنامه را که نماد فرهنگ ایران است جایگزین دو ماراتن در المپیک که تاریخ جعلی دارد، کنیم.

برایم جالب بود تا پیش از این تاریخچه ی ماراتن را به طور کامل نمیدانستم. آنچه شنیده بودم این بود که "علت نام گذاری این دو با مسافت زیاد به «ماراتون» این بوده است که پس از خاتمه جنگ آتنی ها با سپاهیان ایران در زمان داریوش بزرگ، آتنی ها آنقدر از پیروزیشان خوشحال بودند که یکی از سپاهیان آتنی از شدت خوشحالی تمام مسافت بین دشت ماراتن (محل جنگ) تا آتن را دوید تا خبر پیروزی را بدهد، و وقتی رسید و خبر را داد، از شدت خستگی درگذشت."

اندیشه ی "راه شاهنامه" چالشی حقیقت برانگیز را پیش رو قرار داد و پدرام نخستین کسی بود که با استنادات تاریخی و در قالب کارهای فرهنگی گام های اولیه انتقاد به ماراتن را برداشت. تئوری این اندیشه که از سوی پدرام با استناد برجسته ای همچون فریدون جنیدی به اشتراک گذاشته و به تأیید ایشان رسید و مستندات آن بر مبنای کتاب ارزشمند ۱۶ جلدی یونانیان و بربرها نوشته ی شادروان پروفسور امیرمهدی بدیع و یا کتاب سرگذشت کشتیرانی ایرانیان نوشته پروفسور هادی حسن و ترجمه ی امید اقتداری و مهمتر از همه ی اینها تناقضاتی که در کتاب خبائث هرودوت اصلی ترین منبع اصلی روایتگر واقعه ماراتن وجود داشت، پایه گذاری گردید، او با تمام توان سعی در اطلاع رسانی و فرهنگ سازی نسبت به تسریع در تحقق بخشیدن به حقانیت این اندیشه دارد.

## راه شاهنامه چه می گوید؟

هر چند جای این سؤال وجود دارد که چرا خود هرودوت که روایتگر واقعه تاریخی ماراتن بوده، نامی از سرباز دونده برای خبررسانی پیروزی در جنگ را نیاورده؟ (و این نام ۵۰۰ سال بعد در کتابی از سوی "پلوتارک" با نام "خبائث هرودوت" آورده شده) با این تفاسیر، اگر فرض بگیریم "دشت ماراتن که محل جنگ ایرانیان و یونانیان بوده است و یک سرباز آتنی برای خبر رسانی از پیروزی در جنگ این مسافت را پیموده ست" درست باشد، بدون شک کاربرد عنوان ماراتن در نامگذاری دوی استقامت به دلیل اینکه دربر دارنده مفهوم جنگ، شکست و پیروزی بین دو ملت است، برخلاف روح المپیک و حلقه های پنج گانه آن بوده که در سال ۱۸۹۴، وارد بازی های المپیک شده است.

نماد المپیک، پنج حلقه پیوند خورده با هم است و به معنای صلح و دوستی میان پنج قاره جهان است و بازی های آن نیز گویای چنین پیامی است. راه شاهنامه با این اندیشه که شاهنامه به عنوان میراث معنوی جهانیان در یونسکو به ثبت رسیده و یک میراث جهانی محسوب می شود و مفهومی فراتر از تعصبات ملی گرایی داشته و فراملی و جهانی است بتواند جایگزین نام ماراتن باشد.

پدرام از ایران فرهنگی می گوید، همان هفده کشوری که روزی جزء خاک ایران و از شهرهای کشورمان به حساب می آمدند و هنوز پس از گذشت سالها دارای اشتراکات فرهنگی گسترده ای هستند، از این رو قصد بر این است، دو استقامت راه شاهنامه به خارج از مرز های ایران به ویژه به کشورهای فارسی زبان برده شود و به عنوان نمونه دوره بعدی این رویداد واقعی تاریخی را در تاجیکستان برگزار کرده و سپس آن را به سایر کشورهای جهان انتقال دهد تا جهانیان واقعیت ماراتن را درک کنند.

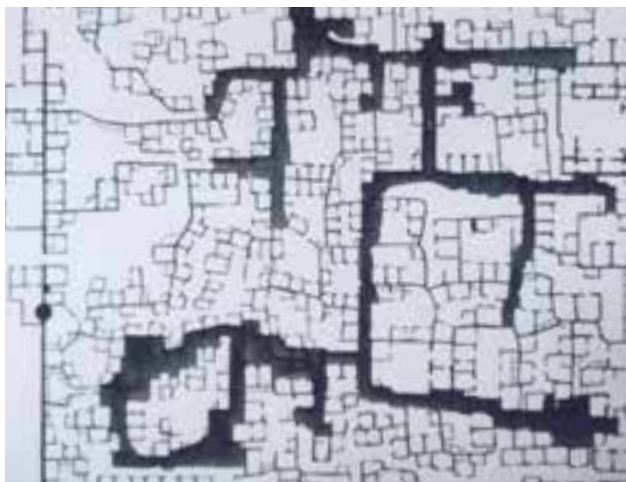
پدرام تحقق این اندیشه که بر اساس استدلال تاریخی و عقلانی است را در گرو یک همت جمعی می داند و آرزو دارد که کمیته المپیک ایران با حمایت های خود این مسیر را هموارتر سازد.

پدرام می گوید؛ بنا به درخواست برخی اندیشمندان خراسان، شایدگام چهارم راه شاهنامه از زادگاه فردوسی روستای پاژ (که اینک فاز نامیده می شود.) تا آرامگاه فردوسی در توس برگزار شود.

تمبر یادمان راه شاهنامه که به مهر و امضاء معاون وزیر وقت ورزش و جوانان در سال ۱۳۹۳ رسید هم اکنون در موزه توس به عنوان یک اثر ملی، فرهنگی و ورزشی نگهداری میشود.



## لوتوس



پلان قدیمی منطقه مادر سلیمان



نمایی از خانه های قلعه پاسارگاد

## معماری قدیم منطقه پاسارگاد

قلعه ها و آبادیهای نزدیک آرامگاه کوروش:  
معماری قدیم منطقه پاسارگاد

فرزانه گرمی، حمید رضا کرمی: کارشناسان پایگاه میراث جهانی پاسارگاد

آرامگاه قلعه جدیدی ساخته شده که ۲ هکتار وسعت داشته و به مادر سلیمان معروف و تا حدود ۲۰ سال پیش پابرجا بوده است.

مصالح ساختمانی در معماری سنتی قلعه از خشت خام بوده است. مردم برای ساختن قلعه، خشت خام را در قالب های مربع شکل قالب میگرفتند و سپس در معرض آفتاب قرار میدادند تا برای ساخت دیوارها مقاوم و قابل استفاده شود. پی این ساختمان ها از سنگ طبیعی و سقف آنها از چوب بوده که با توجه به اندازه سقف اتاق بریده می شده و گاهی نیز از شاخه درخت برای پوشش سقف استفاده می کرده اند. پوشش روی تیرکهای چوبی، حصیر و گاهی نی و از درون اتاقها به خوبی نمایان بوده است. سقف برخی از خانه ها را نیز با خشت و به صورت تاق اجرا میکردند. پشت بام نیز با اندود کاه و گل پوشیده میشد و اگر هنگام بارندگی آب به درون اتاقها نفوذ و به اصطلاح چکه میکرد روی بام گل شوره میریختند. هر خانه از بخشهای مختلف سرپله، کفشکن، صفة قالببافی، طویلۀ گاو و گوسفند به صورت جداگانه، اصطبل، کاهدان، ایوان و اتاق تشکیل میشد که شامل طاقچه، اجاق، گنجه، در و پنجره بود.

در هر خانه معمولاً دو طویلۀ وجود داشته که به صورت جداگانه برای گاو و گوسفند استفاده میشده و در هر طویلۀ محلی برای علوفه (آخور) و محلی برای ریختن آب بوده است (آبشخور). در کنار طویلۀ یک اصطبل نیز وجود داشته که ساختمان درونی آن مانند طویلۀ بوده است. در محلی هم علاوه بر سوخت زمستانه کاه و علوفه نگهداری میکردند و به آن کاهدان میگفتند. هر خانه با توجه به توانایی مالی صاحب آن چند اتاق داشته، که عرض آنها حدود ۵/۲ تا ۳ و طول آنها حداکثر ۵ متر بوده است. هر اتاق تعدادی طاقچه داشته، مثلاً اتاق ۴ تا ۵ متری دو طاقچه و یک اجاق داشته که در آن برای گرمایش و پختن غذا چوب میسوزاندند و آخر سال آن را گل اندود و مرمت کردند. در این خانه ها در و پنجره از چوب سپیدار و با توجه به وضعیت مالی صاحبخانه نقش و نگار آنها متفاوت بوده است. مردم از حمام خزینه یا حمام عمومی استفاده میکردند و فقط یک توالت گوشه ای از حیاط وجود داشت. کف حیاط به صورت شنریزی و قلوه سنگ بوده است.

تحولات و رخدادهای اجتماعی و فرهنگی پس از ورود اسلام به ایران در ناحیه فارس و منطقه پاسارگاد نیز نمود یافت و با این تحولات فرهنگی و به ویژه مذهبی مراکز جمعیتی و آبادیها در کنار مکانهای مذهبی شکل گرفت. وجود بنای آرامگاه کوروش در دشت پاسارگاد که در دوران اسلامی با نام گور مادر سلیمان یا مشهد ام النبی، به مکانی مذهبی و اسلامی تغییر ماهیت یافته بود، چنانکه در زمان اتابکان فارس پیرامون آن مسجدی ساخته و درون اتاقک آن محرابی ایجاد شد، عاملی در شکلگیری دهات و آبادیها و جذب زائران و حاجتمندان بوده است. گواه این ادعا شواهد به دست آمده از بررسی های باستانشناختی و نظر مورخانی است که در این باره سخن گفته اند. به هر رو وجود این بنا در کل دوران، از احداث آن تاکنون، نقش مهمی در جذب، شکلگیری و تنوع جوامع انسانی این منطقه داشته است (صداقت کیش، ۱۳۸۰: ۸۳).

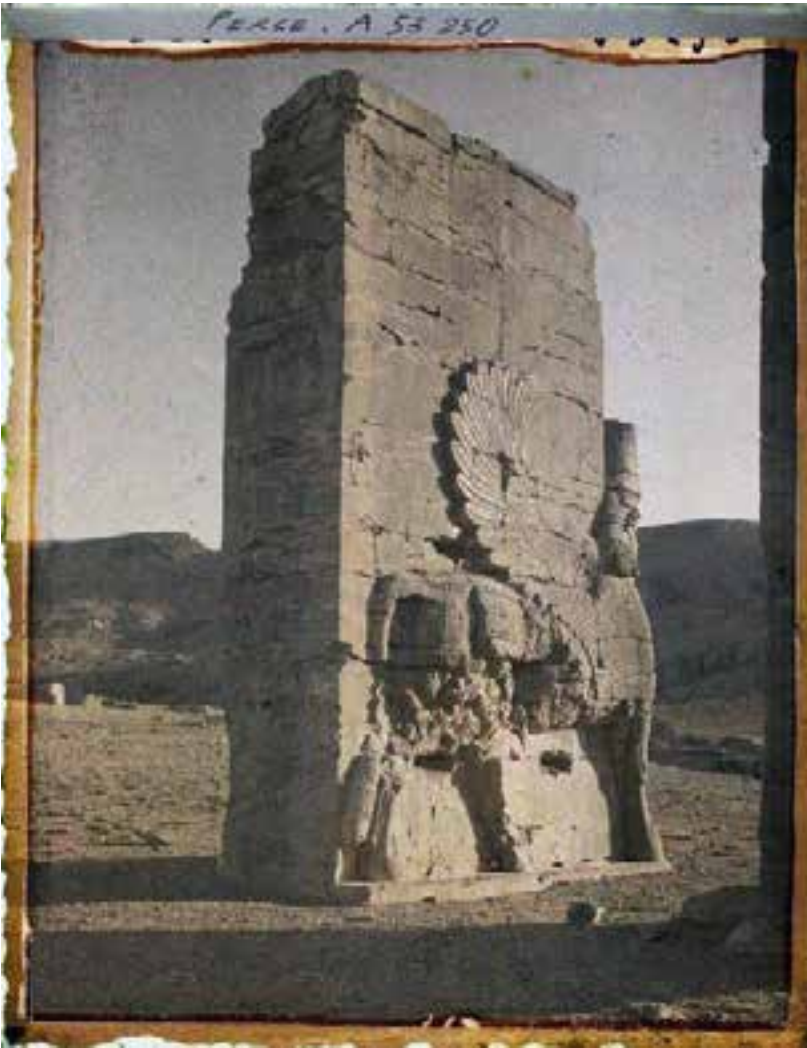
بنا بر آثار و شواهد، پیرامون آرامگاه کوروش دو قلعه وجود داشته، یکی در کنار رودخانه پلوار که پنج- شش نسل قبل در آن زندگی می کرده اند و چون در این دوره برای اخذ مالیات مردم بنیچه بندی (دسته بندی) شده بودند و اغلب ساکنان آن از بنیچه میرکی بودند به قلعه میرکی معروف بوده است. قلعه دیگر در بالای روستا قرار داشته که، به دلیل وجود طلاب، آن را شیخان یا شیقون می نامیده اند. قلعه شیخان یا شیقون مربوط به سه چهار نسل پیش است و مردم در آن زمان به صورت عشایری در قلعه شیقون و در کنار مسجد اتابکی، که آن را کاکوت یا کوتیکا می نامیده اند، زندگی می کرده اند. به طور کلی در دوره های قبل مادر سلیمان با نامهای شیخان یا شیقون و، به دلیل کشت بسیار وسیع خشخاش خمارون خوانده شده است. نزدیک به حدود ۱۷۰ سال پیش در ۳۰۰ متری شرق



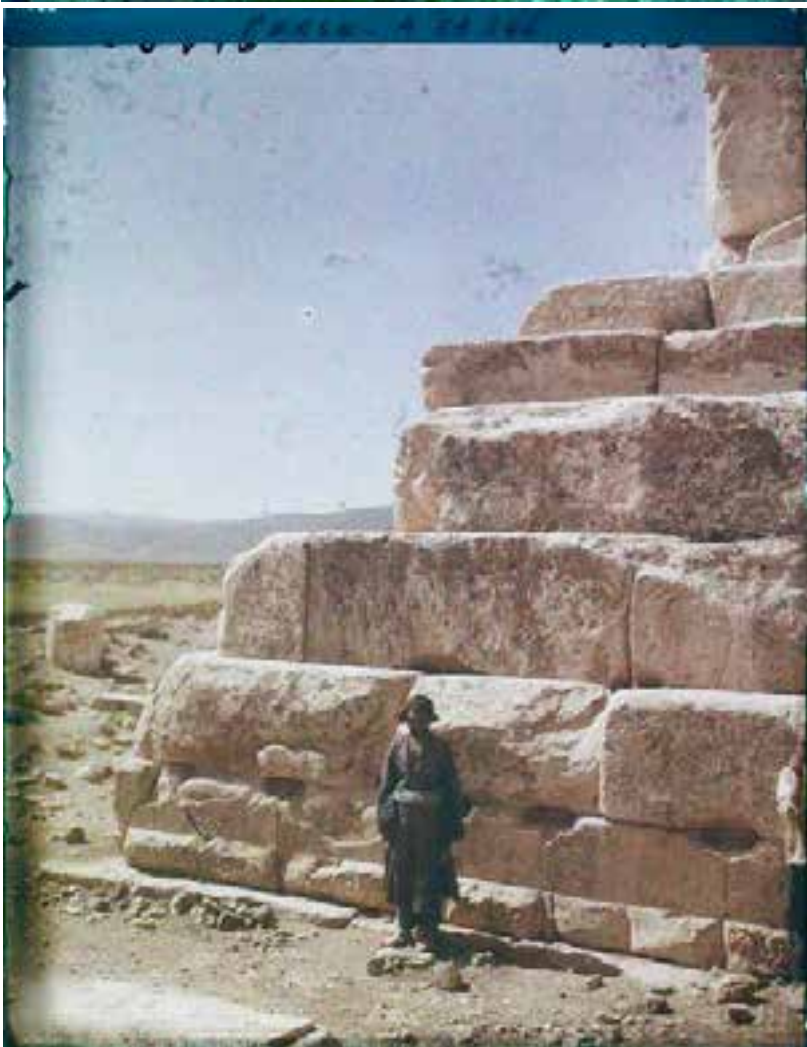


## عکس های رنگی دیده نشده از تخت جمشید، نقش رستم و پاسارگاد در ۹۰ سال پیش (۴ سال پیش از اولین حفاری ها)

Photographer : Frédéric Gadmer  
Septembre 1927 13.14.15  
Albert-Kahn Collection  
Archives. Afshin Ariaifar.2017









## یادمان

از عدل تا به حال مقالاتی در مورد تاریخ و جغرافیای تاریخی و آثار کومس (سمنان کنونی)، نقاشان و صورتگران دوره صفوی، آثار تاریخی خراسان و شهر زوزن، تاریخ عکاسی و سینما در ایران منتشر شده است.

از دیگر کارهای عدل ثبت نخستین آثار ایران در فهرست میراث جهانی است که مقارن با آشفته‌گی‌های روزهای اول انقلاب و با هزینه شخصی وی انجام شد. چند ماه پس از وقوع انقلاب، در اردیبهشت سال ۱۳۵۸ او با سفر به مصر اقدام به پیگیری و ثبت میدان نقش جهان اصفهان، معبد چغازنبیل و تخت جمشید کرد. پس از آن به مدت ۲۴ سال هیچ اثری از ایران در فهرست میراث جهانی ثبت نشد تا آن که بار دیگر در اواخر دهه ۷۰ خورشیدی با پیگیری‌های مدیریت وقت سازمان میراث فرهنگی، دوباره وی و جمعی از همکارانش اقدام به تهیه و تدوین پرونده‌های ثبت جهانی کردند و مجموعه تخت سلیمان در این فهرست به ثبت رسید. با وقوع زلزله بم در دی ماه ۱۳۸۲ نیز عدل در بم حضور یافت و به مدت بیش از یک دهه تحقیقات گسترده‌ای را درباره این منطقه غنی تاریخی پایه گذارد و ادامه داد.

از جمله کارهای ماندگار شه‌ریار عدل یافتن فیلم‌های زمان مظفرالدین شاه قاجار در فیلمخانه کاخ گلستان و تلاش‌هایی است که با همکاری نهادهای مسؤول برای ترمیم و معرفی آنها در مرکز ملی سینماتوگرافی فرانسه انجام داد. این اقدام پرتویی نو بر آغاز تاریخ سینمای ایران افکند. عدل به این کار بسنده نکرد و مقالات مهم و راهگشایی نیز درباره «آشنایی با سینما و نخستین گامها در فیلمبرداری و فیلمسازی در ایران» نگاشت. او با اشرافی که به تاریخ و هنر دوره قاجار داشت مقالاتی کلیدی نیز درباره تاریخ عکاسی نگاشت و در کنار یحیی ذکاء و ایرج افشار از معدود صاحب نظران در این زمینه به شمار می‌آید.



**دل‌ تنگ غروب روز پاییز است.**

**در شهری که فورشید آبرو دارد. دل‌ تنگ سمرگان دشت و**

**کوه و انسان است که در باغش هزاران میوه می‌روید**

**و در هر میوه طعم زندگی را می‌پسیدید.**

**من دل‌ تنگ دل‌ تنگ تو انسان است.**

**که در این تنگنا رنگ در رنگ، نور امید است. در این غار هزاران**

**پیچ در پیچ و در آفرهیج می‌پیچیم که در این تنگنا**

**و می‌دانیم که گرد گردش چرخ زمان تا مرگ می‌گردیم. دل‌**

**تنگ است؛ در این تنگنا تا مرگ می‌مانم....**

تقدیم به روح پرتلاش شه‌ریار عدل



## مردی که نام ایران را به کنوانسیون جهانی پیوند داد

**شه‌ریار عدل که بود؟ مردی که نام ایران را به کنوانسیون جهانی پیوند داد**

**کسی که نخستین آثار ایران را در فهرست میراث جهانی جاودانه کرد**

شه‌ریار عدل، فرزند احمد حسین عدل و ضیاء والی، در ۱۴ بهمن سال ۱۳۲۲ در تهران به دنیا آمد. اجداد پدریش از اهالی تبریز و اجداد مادری از بسطام بودند. او در سال ۱۳۳۸ برای ادامه تحصیل به پاریس رفت و تحصیلات دانشگاهی خود را در مدرسه عالی علوم تاریخی در سوربن و همچنین در رشته تاریخ عمومی هنر، باستان‌شناسی مشرق‌زمین و تاریخ هنرهای دوره اسلامی در مدرسه موزه لوور به پایان رساند. عنوان پایان‌نامه‌اش در دانشگاه سوربن فتوحات همایون بود که به تاریخ جنگ‌های شاه عباس در خراسان و فتح هرات می‌پرداخت.

عدل در سال ۱۹۷۶ به عضویت مرکز ملی پژوهش‌های علمی فرانسه با نماد اختصاری (CNRS) بزرگترین سازمان علمی-پژوهشی فرانسه درآمد. وی هم‌چنین ریاست کمیته بین‌المللی تدوین تاریخ آسیای میانه در یونسکو را به عهده داشت.

پروفسور شه‌ریار عدل، ایران‌شناس شه‌پر و متخصص تاریخ، باستان‌شناسی و تاریخ هنر دوران اسلامی ایران و رئیس کمیته تدوین «تاریخ تمدن‌های آسیای میانه» در ۳۱ خرداد ۱۳۹۴ به دلیل ایست قلبی در شهر پاریس درگذشت. در ابتدا مقرر بود که پیکرش پس از انتقال به تهران، در قطعه نام‌آوران بهشت زهرا به خاک سپرده شود. ولی در روز یکشنبه ۷ تیر ۱۳۹۴ در مراسم تشییع جنازه وی که در محوطه موزه ملی ایران صورت گرفت، کامران عدل برادر شه‌ریار عدل اعلام کرد که با توجه به اینکه هنوز موافقت نشده است که پیکر شه‌ریار عدل در محوطه‌ای باستانی دفن شود، پیکر او به صورت امانت در بهشت زهرا نگهداری می‌شود.

در نهایت و با توجه به منع قانونی دفن افراد در محوطه‌های تاریخی، صبح روز دوشنبه ۸ تیرماه ۱۳۹۴ پیکر شه‌ریار عدل در قطعه نام‌آوران بهشت‌زهرا دفن شد.

عدل، عضو موسسه ملی تحقیقات علمی فرانسه بود. او بخش عمده‌ای از جوانی‌اش را صرف میراث فرهنگی کرد و رویکردش نگاه به ایران بود. از مهم‌ترین اقدامات وی می‌توان آغاز ثبت جهانی آثار ایران را مثال زد. وی مدیر تحقیقات در مؤسسه ملی پژوهش علمی فرانسه بود.

عدل در سال ۱۹۶۶ در یونسکو طرحی را تصویب کرد مبنی بر اینکه مطالعات و پژوهش در آسیای میانه مدنظر قرار گیرد. ۱۰ سال بعد در سال ۱۹۷۶ مجمع عمومی یونسکو طرحی را به نام «طرح تدوین تاریخ تمدن‌های آسیای میانه» تصویب کرد. در آن زمان شش کشور افغانستان، هند، ایران، پاکستان، مغولستان و اتحاد جماهیر شوروی عضو تمام عیار این طرح بودند.

پس از پیروزی انقلاب، دکتر ورجاوند، عدل را به عنوان نماینده ایران بار دیگر به این مجمع فرستاد. بنابراین او نه تنها برای دومین بار نماینده ایران شد، بلکه از طرف همه کشورهای آسیای میانه، اروپا و آمریکا به ریاست کمیته بین‌المللی تدوین تاریخ نیز انتخاب شد. شه‌ریار عدل در طول سال‌های گذشته ریاست این کمیته بین‌المللی را بر عهده داشت. او هم‌چنین یکی از ارزیابان کمیته ملی یونسکو بود.

عدل به هزینه خود برای ثبت جهانی تخت جمشید، چغازنبیل و میدان نقش جهان اصفهان وارد عمل شد و موفق هم بود. او اوایل انقلاب به هزینه شخصی خود به دنبال میراث به تاراج رفته ایران رفت و برخی را با ارائه سند و مدارک کافی و به یاری سازمان میراث فرهنگی به ایران برگرداند. او در سال ۱۳۶۱ توانست سه قطعه فیلم کوتاه از مظفرالدین شاه در آرشو عکس‌های کاخ گلستان پیدا کند.

در ۱۳ مهر ۱۳۸۸ (۵ اکتبر ۲۰۰۹ میلادی) در مقر سازمان یونسکو در پاریس و همزمان با آغاز تشکیل مجمع عمومی سالانه کشورهای عضو یونسکو، مدال فرهنگ جهانی این سازمان با نام «پنج قاره» به عدل اهدا شد.





یادمان



آقای کویچیرو ماتسورا، دبیر کل یونسکو، نشان "پنج قاره" یونسکو را به پاس خدمات فرهنگی شه‌ریار عدل به ایشان اهدا می کند. مقرر یونسکو در پاریس، ۱۳ مهر ۱۳۸۸ (۵ اکتبر ۲۰۰۹).



علی اکبر تجویدی، نقاش، مترجم، پژوهشگر تاریخ هنر ایران و باستان شناسی، پس از گذران عمری پر بار در معرفی فرهنگ و هنر ایرانی، در تاریخ بیستم خرداد ماه ۹۶ در پاریس درگذشت. روحش شاد و یادش گرامی باد.



شادروان سید مرتضی موسوی که در شماره قبل (فصلنامه زمستانه ۹۵) پارسه پاسارگاد با او گفتگو شد، در روزهای پایانی فروردین ماه ۱۳۹۶ درگذشت. وی سال ها در محوطه میراث جهانی پاسارگاد به عنوان مراقب آثار مشغول به خدمت بود. بازنشستگی هیچگاه از عشق و علاقه وافر او به میراث و سرزمینی که در آن زاده شده بود نکاست. اهالی پاسارگاد بیاد می آورند که او چگونه تا روزهای پایانی عمر، عصا به دست همچون مراقبی دلسوز بناهای محوطه پاسارگاد را یک به یک رصد می نمود و خاطرات گذشته را مرور می کرد. روحش شاد و یادش گرامی باد.



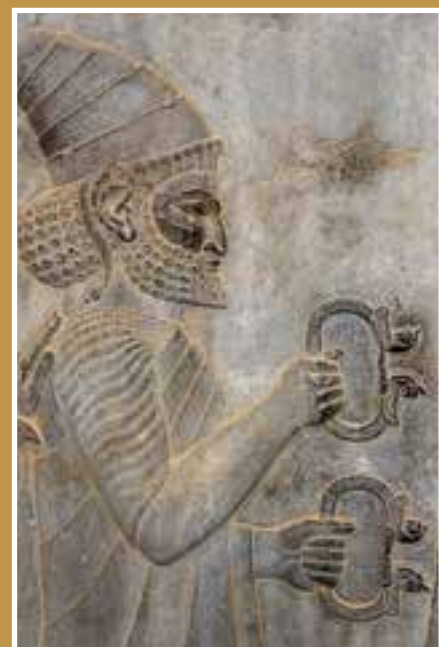
## دریچه



دستبند طلا با نقش شیردال ساخت سده ی چهارم یا پنجم پیش از میلاد که در تاجیکستان کشف شده است. این اثر بخشی از گنجینه ی آمو دریا، مهم ترین مجموعه ی طلا و نقره ی به جا مانده از دوره ی هخامنشی، است که اکنون در موزیم انگلیس قرار دارد. این دستبند یا بازوبند که عرض آن ۱۱.۵۷ و ارتفاع آن ۱۲.۸ سانتی متر است، یک قطعه ی مشابه نیز دارد که در موزه ی ویکتوریا و آلبرت لندن نگهداری می شود. این دستبند، مشابه به دستبند هایی است که به عنوان هدیه به تخت جمشید آورده می شده و در نقش برجسته های مراسم که در دیوارهای تخت جمشید به تصویر کشیده شده است نیز به چشم می خورد. بر اساس نوشته های گزنفون، نویسنده ی یونانی (متولد حدود ۴۳۰ پیش از میلاد)، بازوبند از جمله اشیایی بوده که به عنوان هدیه ی افتخار در دستگاه حکومتی هخامنشی به کار می رفته. بخش های توخالی که در حلقه ی این بازوبند و در بالهای شیردال ها به چشم می خورد، قبلا با شیشه یا سنگ های گرانبها پر بوده که به مرور زمان کنده شده اند. بهترین کاربرد دو سر قوچ در پلکان شرقی آپادانا بزرگزاده پارسی است. یکی از نشانه های بزرگی در ایران باستان نشان بزرگی است.



دستبند بر دست بزرگ زادگان مادی و پارسی



این دستبند، مشابه به دستبند هایی است که به عنوان هدیه به تخت جمشید آورده می شده و در نقش برجسته های دیوارهای تخت جمشید به تصویر کشیده شده است.



## پیشینه



نقشه طرح آثار و موقعیت نقش رستم (ترسیم ژ. تیلیا بر مبنای تحقیقات و عکس های اشمیت)

در حدود ۲۰۵ میلادی پاک ناحیه نسا (بیضا) در فارس را هم به تصرف درآورد و پسرش شاپور را جانشین خود کرد، اما این یکی بزودی از جهان رفت و اردشیر به پادشاهی رسید و دودمانهای شاهی فارس و کرمان و اصفهان و خوزستان را یکی پس از دیگری از پای درآورد و در ۲۸ آوریل ۲۲۴ میلادی در دشت هرمزدگان در خوزستان با اردوان پنجم شاهنشاه اشکانی روبرو شد. منابع عتیق اطلاع می دهند که نبرد پادشاهان، نبرد تن به تن بود. اردشیر خود با اردوان رزم جست و او را کشت؛ پسر بزرگ اردشیر، بنام شاپور، نیز دادبنداد، وزیر اردوان را با دست خود از پای درآورد و یکی از یاران اردشیر نیز شاهزاده ی اشکانی را بزیب انداخت. پس از این رویداد، اردشیر فرمانروای ایران شد و با زد و خوردهایی، دیگر منازگان را هم از پیش برداشته، به تیسفون رفت و تاجگذاری رسمی کرد. آنگاه بفرمود داستان نبرد هرمزدگان را برای عبرت آیندگان بر سینه کوهی نزدیک پایتخت اصلی اش در فارس بنام فیروزآباد، نقش کردند یاد و تاجگذاریش را در سه صحنه در فیروزآباد ون نقش رستم و نقش رجب بر صخره کوه جاویدان ساختند.

بدین سان با برخاستن ساسانیان، حکومتی ملی در ایران بنیاد گرفت که متکی به دین ملی و تمدنی بود که شاید از جنبه ایرانیت در سراسر تاریخ بلند ایرانیان ماندنی نداشت. تشکیل قدرتی مرکزی و نیرومند که زمام اشراف ملوک الطوائفی فتنه جو را در دست گرفت، تشکیل قشون منظم نیکو تربیت شده و سازمان دقیق داخلی که بعهد اداره ای که تحت نظارت قرار داشت سپرده شده بود، همه موجب گردید ایران که تجدید قوا یافته بود در طریقی که آخرین پادشاهان اشکانی طرح کرده بودند، رهسپار شود و چنان قوه ای به هم رساند که به نظر می رسید دنیای متمدن بین آن کشور و روم تقسیم شده بود. چون شاهنشاهی اردشیر از فرات تا مرو و هرات و سیستان ادامه داشت، استحکام بخشیدن به سرحداتش به ویژه در غرب، اهمیتی اساسی داشت و در غرب هم رومیان به انتظار نشسته بودند که دشمنان وی را یاری کنند. بنا بر این برخورد با رومیان اجتناب ناپذیر می نمود، بویژه که اردشیر خود را وارث هخامنشیان می دانست و به اسکندر رومی، (الکساندر سوروس) به چشم وارث اسکندر مقدونی می نگریست و در نامه ی تندى به وی نوشت که زمان بازگرفتن کین داریوش سوم(دارا) رسیده است و باید رومیان آنچه را که پدرانشان به زور ربوده اند، باز پس دهند. این بود که میان دو امپراتوری بزرگ جنگ در گرفت و ایرانیان مرز غربی خود را پیش تر برده، رومیان از حران و نصیبین بیرون راندند. اردشیر چون از کار جنگها فارغ شد، به تدریج کشاورزی، ایجاد قناتها و سدها و ساختن شهرها و کاخ ها و تشویق علوم و ادبیات پرداخت و به گفته ی «بلعمی» «بدست خویش تاج خویش را بر سر پسر خویش شاپور نهاد» و خود به معبد «آتش آناهیتای» استخر رفت و در آنجا به عبادت مشغول شد(۲۳۹ میلادی). شاپور یکسال قائم مقام پدر بود و پس از آنکه اردشیر در ۲۴۰ از جهان رفت، خود تاج شاهی بر سر نهاد و شاه ایران شد.

یادگارهایی از دوره اول ساسانیان در تخت جمشید مانده است و آن نقوشی است که با سوزن بر روی دیوار تالار مرکزی کاخ مرکزی حرمسرای خشایارشا (ساختمان موزه امروزی) نقر کرده اند، و پاک، اردشیر، و برادرش شاپور و چند تن دیگر را نشان می دهد که پیاده و یا سوارزه در مراسم دینی و یا تاج بخشی شرکت دارند.

تحریریه پارسه پاسارگاد- برگرفته از کتاب شرح مصور نقش رستم فارس، نوشته پروفیسور علیرضا شاپور شهبازی

Frédéric Gadmer  
13septembre 1927  
Albert-Kahn Collection  
Archives. Afshin Ariafar.2017

## دژ و باروی نقش رستم

در دوره ساسانی محوطه نقش رستم از نظر دینی و ملی اهمیت بسیار داشته است و از این روی باید پذیرفت که دیواری نگهبانش بوده و پاسدارانی از آن نگهداری می کرده اند. در حقیقت با آنکه حفاری علمی در این محوطه کم انجام شده، نقشه های هوایی که اشمیت منتشر کرده است، طرح برج و باوپی را خیلی خوب می نماید.

محوطه مقدس به شکل مستطیلی بوده، درازایش ۲۰۰ و پهنایش ۷۰ متر می شده است. شمال آن محاط به کوه بوده است و سه جانب دیگرش را بارویی از خشت نگهبانی می کرده، دیوار بارو ۹ متر ستبری داشته و در فاصله ۲۱ متری، برجی با قطر ۱۰ متر و به شکل نیم استوانه رو به بیرون محوطه برآورده شده بوده است. هفت برج در ضلع جنوبی و دو برج در ضلع غربی و احتمالاً دو برج هم در ضلع شمالی ساخته بوده اند. تقریباً همین وضع را در ویرانه ی شهر استخر نیز می بینیم. از آنجا که نقوش ساسانی از سمت شرق آغاز می شود، احتمال می رود که محوطه ورودی دروازه نیز در همان سمت بوده است و باز احتمال می دهند که چشمه ای از شمال غربی محوطه می جوشیده و درون قسمت بارودار را سیراب می کرده است. معلوم نیست چرا نقش اردشیر و بهرام بیرون از محوطه مقدس افتاده اند، چون برج و بارو به دوره ساسانی تعلق داشته است. شاید ناچار بوده اند از طرحی قدیمی و احتمالاً هخامنشی پیروی کنند. (طرح برج های نیم استوانه ای در زمره تزئینات دیوار برجهای بلند آپادانای تخت جمشید یافت شده است، بنا بر این هخامنشیان با آن بیگانه نبوده اند). در پشت دیوار بارو رو به جنوب ( یعنی رو به دشت) گودی درازی وجود دارد که احتمالاً جای خندق بارو بوده است.

تاریخ برآوردن باروی تخت جمشید مشخص نیست، ولی شاید آن را به دوره اردشیر و شاپور بتوان تخمین زد، چون در آن موقع بود که این محوطه دوباره تقدس و اهمیت سیاسی چشمگیری یافت. اکنون بجاست که ببینیم این ساسانیان که بودند و چگونه به فرمانروایی رسیدند؟

پنج سده پس از برافتادن هخامنشیان، باز از فارس خاندانی برخاست که خود را وارث آن سلسله ی نامی می دانست و با محروم کردن اشکانیان از حق فرمانروایی، تاج و تخت را از آن خود ساخته، فرمانروایی بزرگ ایرانی را احیاء و بازسازی کرد. ساسان، نیای این خاندان نوین، در معبد «آتش آناهیتا» در استخر مقام بلندی داشت و شاهدختی بنام «دینک» را به همسری پذیرفته، پایگاه بلندتری یافت. پس از وی پسرش پاک جانشینش شد و به شاهی استخر رسید و دختری از یکی از خاندانهای شاهی محلی فارس به نام «رودک» زن او بود که برایش چندین فرزند آورد: «شاپور، اردشیر، بلاش، پیروز و دینک»



## چارسو

## فساد تدریجی و تخریب اثر

## نگرشی بر عوامل مهم در پیش برد فساد تدریجی و تخریب اثر در معرض نوسانات جوی: ناظم زارع: کارشناس مرمت آثار هنری- سنگ



به دست می آید. آب بر روی دانه های کلسیت پوشش دهنده سطح واقع در نزدیکی سطح سنگ حفره های کوچک ناشی از اثر اسید ایجاد می کند.

**۵- زیان حریق و گرمای خورشید:**

به علت انبساط حجم مواد مختلف موجود در بافت ناهمگن، سنگ دچار پوسیدگی می شود، علاوه بر این سنگ ها بعد از انبساط به حالت اولیه بر می گردند. این حالت که یک روند دایمی است در اضمحلال سنگ مؤثر می باشد. به همین ترتیب افزایش درجه حرارت سبب خرابی سنگ می شود.

**۶- آسیب های یخ زدن (یخ بر شدن):**

چون حجم آب در منافذ سنگ پس از یخ بستن زیادتر می شود، یخ زدگی برای این مواد مضر است. در سنگ ها لوله های مؤثرین وجود دارند و زمانی که درجه حرارت اتمسفر از نقطه انجماد آب کمتر می شود، آبی که یخ می زند سبب تخلیه لوله های مؤثرین شده و با رشد بلورهای یخ فشار زیادی در تمام جهات ایجاد می کند. دگرگونی و قطعه قطعه شدن سنگ ها به علت تغییر درجه حرارت در یخ بر شدن می باشد و باعث پوسیدگی و ورقه ورقه شدن سنگ می گردد.

**۷- فرسایش به وسیله باد و آلودگی گرد و خاک:**

فشار باد باعث ساییدگی سطح سنگ ها می گردد و هوای مرطوب را با املاح متفاوت روی سنگ می نشاند و باعث نفوذ موادی به درون سنگ بصورت اسیدی و قلیایی می گردد، این مواد در سطح متخلخل سنگ باعث فعل و انفعالات شیمیایی گشته و تغییرات شدیدی در سطح و لایه روی سنگ می دهد.

**۸- درختان و گیاهان:**

درختان و گیاهان پس از رشد بر روی بناهای قدیمی و یا نواحی نزدیک به آن ها سبب اضمحلال این آثار می گردند. درختان و گیاهانی که بر روی بناهای تاریخی رشد کرده اند، نشان دهنده وجود رطوبت در مصالح این بناها می باشند.

ریشه های آن ها در بعضی موارد سبب تخریب مواد می شوند.

**۹- جلبک ها و گلسنگ ها:**

این عوامل نشانه رطوبت زیاد در خاک های زیر و پشت بنا است و اکثراً در پایین ترین قسمت بنا یعنی جایی که آبهای زمینی توسط لوله های مؤثرین به بالا کشیده می شوند پدید می آیند. وجود جلبک و گلسنگ سبب تخریب شیمیایی سنگ های آهکی هم می شوند. مکانیکی، جلبک و گلسنگ سبب تخریب شیمیایی سنگ های آهکی هم می شوند.

گلسنگ ها بر روی سنگ های کلسیم دار و سنگ های شنی اثر مخرب دارد.

**۱۰- قارچ و موجودات کوچک زنده:**

مواردی از اضمحلال سنگ به طور حتم از موجودات کوچک زنده می باشد. قارچ ها روی سنگ های سیلیکات دار اثر مخربی دارند و لایه سطحی سنگ را تخریب می کنند.

**۱۱- خوردگی فلزات:**

آهن در مجاورت سنگ، خوردگی پیدا می کند. برای جلوگیری از چنین حالتی آهن را در ورقه سرب می پیچند، ولی خود سرب هم در مجاورت سنگ آهکی، آسیب می بیند و مس و آلیاژهای آن خوردگی پیدا می کنند و معمولاً رنگ سبز مایل به آبی در مصالح مشاهده می شود.

**۱۲- ترک خوردن:**

ترک ها در بناها به علت انبساط و انقباض حاصل از درجه حرارت، سنگینی بار زیاد، نوسانات رطوبت، حرکت خاک، لرزش وسایل نقلیه ایجاد می شوند.

- منابع و مواخذ:

- دکتر عبدالکریم قریب، شناخت سنگ ها، ۱۳۷۲،

- مجموعه مقالات چهارمین همایش حفاظت و مرمت آثار تاریخی - فرهنگی و تزئینات وابسته به معماری (۱۰ - ۷ اسفند ۱۳۷۸)

**۱- آلودگی هوای محیط:**

مشکلات هوا غالباً منطقه ای است. هوای مرطوب و حاوی نمک دریا به کمک باد، به سمت خشکی آمده و با از دست دادن رطوبت خود، دارای ذرات بسیار ریز و پراکنده بلورهای نمک می شوند. این ذرات به نوبه خود نقش هسته هایی را برای نشست رطوبت، به صورت مه و غبار بازی می کنند. نمک ماده ای است رطوبت گیر که در اطراف خود کمی رطوبت به وجود می آورد به طوری که همین رطوبت، شرایط لازم برای رشد میکرو ارگانیسم ها را، حتی در محل هایی که به ظاهر خشک هستند، فراهم می آورد.

در محیط های صنعتی عوامل برگشت ناپذیری بر آنها ایجاد می کنند؛ گازهای گوگرد ضایعات زیادی را موجب می شوند. گاز سولفور هیدروژن یا هیدروژن سولفور، اثر مخربی بر لایه های بسیار نازک رنگ حاوی سرب سفید دارد. گاز انیدرید سولفور به دلیل آن که در نهایت به اسید سولفوریک تبدیل شده و قدرت تأثیر بر مواد زیادی را خواهد داشت، خطرناک تر است. نقشی خوردندگی این اسید بر موادی که در تماس با هوا هستند، مثل سنگ و فلزات کاملاً مشهود است.

به جز آسیب ها و حوادث مکانیکی تمامی عوامل آسیب زا و مخرب از محیط نشأت می گیرند.

**۲- هوازدگی سنگ:**

آثار سنگی که در هوای آزاد قرار دارند، علاوه بر آن که در معرض رویارویی ناخالصی های هوا و آسیب هایی که توسط حیوانات و گیاهان وارد می آیند، قرار می گیرند. بر اثر اسید های موجود در هوای محیط های صنعتی شدیداً تخریب می شوند. این اسیدها در مجاورت رطوبت، سطح سنگ را تخریب کرده و این خرابی به ویژه در گوشه ها و زوایای سنگ بیشتر اتفاق می افتد، در نتیجه با باز شدن محل اتصالات سنگ، یخبندان اثر تخریبی و خرد کننده خود را بر سنگ آغاز می کند. بنابراین تعجب آور نیست که عصر صنعت هم اکنون اثر تخریبی و زیان آور را بر تعداد زیادی از بهترین آثار سنگی تاریخی باقی گذاشته است. تنها راه نجات بناهایی که پیوسته در معرض عوامل محیطی می باشند، وضع و اجرای قوانین دقیق و جدی ضد آلودگی محیط زیست است، لیکن راه عملی حفاظت آثار سنگی تاریخی این است که آن ها را پوشانده و یا به فضای داخلی منتقل کرد تا بتوان شرایط لازم را جهت حفاظت و نگهداری آن ها ایجاد نمود.

**۳- پوسیدگی سنگ ها به خاطر اثر مستقیم فرسایشی آب:**

آثار تاریخی سنگی ایران که در معرض خطرات زیاد فرسایش قرار دارند، بخاطر پدیده (حل شدن جزء به جزء کلسیت) در اثر نفوذ آب است. همچنان که آب در سطح و در میان سنگ جریان می یابد کلسیت بلورین آن رسوب شده و آب آن در سطوح روباز سنگ تبخیر می گردد. این مکانیسم اگر تنها عامل نباشد، عامل مهمی در پوسیدگی مناطق و آثار تاریخی سنگی می باشد که شامل خشت خام هم می گردد. سنگ هایی که هخامنشیان بکار برده اند، سنگ آهک، سخت فشرده ای است که شامل حداقل ۹۹٪ کلسیت خالص است. سنگ های آهکی در مناطق و آثار تاریخی سنگی که برای مدت معینی در معرض هوازدگی قرار می گیرند، ترک ها و شیارهایی در آن ها به وجود می آید که به طور عمودی در امتداد طول قطعه سنگ پایین می روند.

**۴- مکانیسم رشد بلورهای جدید کلسیت در ترک ها و شکاف های سنگ:**

آبی که قبلاً مقداری از کربنات کلسیم را به صورت محلول درآورده است اکنون تبخیر می شود و در نتیجه آن مواد را به صورت یک نهشت مجدداً بلور شده ته نشین می کند. همچنان که کریستال های جدید تشکیل شده و رشد می کنند، نیرویی به وجود می آید که باعث می گردد شیارها و ترک ها بزرگ و پهن گردند و از آنجائی که این مسئله در سطح سنگ و یا درست در زیر سطح در معرض هوا اتفاق می افتد، باعث می شود که آن سطح از سنگ جدا شده و خرد گردد. جهت ترک ها و سطوح جدایی داخلی سنگ همیشه عمود بر زمین بوده و از هیچ نوع طبقه بندی خاصی در سنگ تبعیت نمی کند. به غیر از آب و یا محلول اسید کربنیک ضعیفی که خود از حل شدن مقداری دی اکسید کربن موجود در باران و آب های زیرزمینی



## چارسو

فرایند شکل گیری جوامع شهری و حکومتها یاری رسانند. همچنین در کنار سر بر آوردن باید به مطالعه چگونگی و چرایی سقوط و از بین رفتن حکومتها و مراکز جوامع شهری در دورههای گوناگون پرداخت.

دشت مرو دشت به سبب تواناییهای زیست محیطی و جایگاه مکانی از اهمیت ویژه ای در ارتباط و اتصال مراکز و کانونهای فرهنگی و تمدنی به ویژه در بخشهای شرق و جنوب شرقی ایران و نیز جلگه های شوشان و میانرودان برخوردار است و یکی از اهداف گروه مشترک، مطالعات روابط اقتصادی و تجارت برون منطقههای مبتنی بر یافته ها و مدارک باستانشناسی خواهد بود.

تُل کمین محوطه ای مهم بر کناره رودخانه کُر با گستره نزدیک به ده هکتار است که نخستین بار در دهه چهل میلادی توسط محمود راد باستانشناس ایرانی مورد کاوش قرار گرفت و یافته های کاوش خود را نیز به موزه تخت جمشید منتقل کرد. پس از آن در دهه پنجاه میلادی لویی واندنبرگ، باستانشناس پر آوازه بلژیکی چندین گمانه بر روی تُل کمین باز کرد و به آثاری از هزاره دوم و اول پ.م برخورد. پس از آن ویلیام سامنر باستانشناس آمریکایی حوزه رودخانه کُر را مورد بررسی و پیمایش دقیق قرار داد و تُل کمین را محوطه ای کلیدی در هزاره سوم و دوم پیش از میلاد و دوره عیلام دانست.

در فصل نخست دور تازه مطالعات باستانشناسی در تُل کمین که بیشتر با هدف شناخت و مطالعه پیش رفت، این محوطه باستانی آسیب شناسی و مستندنگاری شد، نقشه توپوگرافی آن با دقت بالا برداشت و مورد بررسی پیمایشی باستانشناسی قرار گرفت. در نتیجه بررسی فشرده باستانشناسی این تپه، مشخص شد، تُل کمین دارای دوره های فرهنگی و استقرار از روستائینی قدیم در هزاره ششم پ.م تا دوره های میانه و پایانی اسلامی است. به دیگر سخن در این تپه باستانی، بجز در بازه های زمانی نیمه دوم هزاره اول پ.م و نیمه اول هزاره اول میلادی که همزمان با حکومت اشکانیان و ساسانیان در ایران است، پیوسته استقرار فرهنگی برقرار بود.

از دیگر برنامه های فصل نخست این گروه از باستانشناسان، بررسی های ژئوفیزیک و ژئورادار تپه بود که برای شناخت بهتر بقایای فرهنگی و مستندنگاری این بقایا، انجام شد و خوشبختانه نتایج مناسبی را در پی داشت. نتایج چنین بررسی هایی تنها با کاوشهای باستانشناسی قابل ارزیابی و سنجش است.

فعالیتهای کشاورزی در یک سده گذشته، به شدت سبب آسیب رساندن به دامنه و حاشیه تپه شده است. این تخریبها در مواردی تا بخش های درونی تپه نیز همچنان گسترش یافت. از این روی با هدف حفاظت از تپه و جلوگیری از تخریب آن، پس از باز نمودن تعداد دوازده گمانه کوچک، حدود حرصه و حریم تپه طراحی و تهیه شد تا پس از گذراندن مراحل علمی و فنی به قانون تبدیل شود. وضع مقررات و قوانین مناسب برای حدود عرصه و حریم تپه سبب خواهد شد هر گونه آسیب زدن به بقایای فرهنگی و تاریخی دارای پیگرد و مجازات باشد.

محل استقرار این گروه مشترک، کمپ باستانشناسی پردیس تخت جمشید بود که با همکاری پایگاه میراث جهانی تخت جمشید در اختیار آنها قرار گرفت. باستان شناسان آلمانی از استقرار در این کمپ بسیار خرسند بودند و چنین کمپی را در سراسر آسیای بی مثال دانستند که قرار گرفتن در کنار تختگاه تخت جمشید به آن شکوه ویژه ای بخشیده است.



اعضای تیم باستان شناسی

## آغاز مطالعات درازمدت باستانشناسی گروه مشترک در دشت مرو دشت

مطالعات درازمدت باستانشناسی گروه مشترک پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری با دانشگاه گوته فرانکفورت در دشت مرو دشت و بر روی تُل کمین آغاز شد.

روابط عمومی پایگاه میراث جهانی تخت جمشید به نقل از دکتر نوروز رجبی سرپرست ایرانی گروه کاوش مشترک ایران و آلمان گزارش می دهد:

این پژوهشها با همکاری و همراهی اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان فارس و پایگاه میراث جهانی تخت جمشید در فراهم آوردن بسترهای لازم برای فعالیتهای میدانی از اردیبهشت ماه امسال آغاز و به مدت یک ماه ادامه داشت. گروه تازه مشترک را باستانشناسان ایرانی و آلمانی آقایان نوروز رجبی، پروفیسور جان واک مایر و پروفیسور دیرک ویکه سرپرستی نموده و به موجب تفاهم نامه ای با دانشگاه گوته فرانکفورت در راستای سیاستهای تازه پژوهشگاه میراث فرهنگی برای همکاریهای درازمدت با دانشگاهها و مراکز پژوهشی معتبر خارجی دنبال میشود. پژوهشگران آلمانی که تاکنون عمده مطالعات باستانشناسی خود در خاور میانه را بر شمال عراق و منطقه لوانت در سوریه و لبنان متمرکز کرده بودند، پس از تحولات سیاسی و نظامی در این کشورها به دلیل وجود امنیت در ایران و نیز استقبال پژوهشگاه میراث فرهنگی از همکاریهای مشترک به ایران روی آوردند و قرار است به مدت طولانی در ایران فعالیتهای باستانشناسی خود را دنبال نمایند.

باستانشناسان ایرانی و آلمانی برای پاسخگویی به پرسشهای باستانشناسی و مطالعه شرایط اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و سیاسی جوامع هزاره چهارم تا اول پ.م میلاد به مطالعات باستانشناسی در تُل کمین میپردازند. آنها بر این باورند که روند و عوامل موثر بر دگرگونیهای اجتماعی و سیاسی جوامع از حالت ساده روستایی به جوامع پیچیده شهری و شکلگیری حکومتهای نخستین از اهمیت ویژه برخوردار است و از این روی برای پاسخگویی به این پرسشها به دشت مرو دشت و تُل کمین روی آورده اند. بلندیهای فارس و دشتهای باز واقع در بلندیهها، چون دشت مرو دشت و دیگر دشتهای پیرامون حوزه رودخانه کُر، از اهمیت ویژه ای در شکل گیری جوامع مبتنی بر حکومت خان سالارهای نخستین برخوردارند و می توانند به ما در درک بهتر





## گزارش

از این ساختارهای خشتی تنها با مصالح همگون یعنی خشت و یا کاهگل صورت می‌گیرد. در طرح‌های مرمتی، رویکردهای حفاظتی و اقدامات پیشگیرانه مانند ساماندهی ساختارهای معماری خشتی و آجری در تل تخت و یا خواناسازی دیواره های خشتی، مناسب‌ترین و سازگارترین ماده، مصالح همگون همچون خشت و کاه گل در نظر گرفته می‌شود. ویژگی های منحصر به فرد مصالح خاکی همچون همسانی و سازگاری با مصالح اصلی مجموعه، آسان و ارزان بودن اجرا، تجدید یا حذف آن از محوطه، کاربرد آن را به یکی از مواد سازگار حفاظتی تبدیل کرده است. از سوی دیگر ماهیت آسیب پذیر خشت، بیش از سایر مصالح ساختمانی آن را در معرض چرخه تکرار و تعمیر قرار می‌دهد و ساختار متخلخل، آن را در برابر رطوبت آسیب پذیر می‌گرداند (Langenbach, 2011). وقوع بارندگی‌های شدید در فصول سرد منطقه پاسارگاد، می‌تواند حجم فرسایش و هزینه های نگهداری را بیش از پیش افزایش دهد و یا به دلیل استفاده از ترکیبات آلی آن را مستعد حمله موربانه کند. به همین دلیل در بهار ۱۳۹۶ پروژه ای در راستای دستیابی به ترکیب بهینه خشت بر اساس دانش سنتی و مواد بوم آورد آغاز گردید که تا کنون در حال انجام است. در این مطالعه، در اولین اقدام سابقه تاریخی و بومی ایران در بهینه سازی مصالح خاکی بررسی شده است. رجوع به دانش معماری بومی ایران نشان می‌دهد که استادکاران سنتی همواره در تلاش بودند تا با تغییر شیوه های عمل آوری، انتخاب خاک مناسب و یا اضافه نمودن اصلاح کننده‌های غیرطبیعی (ماسه، گچ، نمک، آهک و هیدروکسید منیزیم) و طبیعی (فیبرهایی مانند کاه، موی بز و سبوس؛ تثبیت کننده‌هایی مانند قیر طبیعی و معدنی، عایق کاری در برابر رطوبت با روغن‌های گیاهی و چربی‌های حیوانی) خواص خشت را بهبود دهند، که عموماً ارتباط مستقیمی با طبیعت منطقه داشته است (Oliver, 2008). عموماً برای



پاسارگاد - ارنست هرتسفلد

## مطالعات خشت

## آغاز مطالعات خشت بهینه جهت حفاظت از ساختارهای خشتی محوطه پاسارگاد

## مسعود نخعی: کارشناس ارشد مرمت پایگاه میراث جهانی پاسارگاد

از دوران باستان، خشت در بسیاری از فرهنگ‌های جهان به عنوان مصالح ساختمانی مورد استفاده بوده است، زیرا که در طول دوره تولید، حفرات تشکیل شده در آن، این ماده را در برابر گرما، سرما و صدا عایق کرده، و همچنین با ایجاد تعادل در نوسانات دمایی و امکان تبادل رطوبت، فضای مناسبی را برای مناطق گرم و خشک فراهم می‌آورد (پیرنیا، ۲۰۰۵). از سوی دیگر خشت به عنوان یک ماده ضدآتش، مقاوم به حرکات لرزه‌ای و ارزان، می‌تواند به راحتی تهیه، اجرا و تعمیر شود (Blandet & et al. 2003). به این دلیل است که خشت برای هزاران سال به عنوان مصالح ساختمانی در سراسر دنیا مورد استفاده قرار گرفته است. در محوطه پاسارگاد، بقایای موجود دیواره های خشتی در کاخ اختصاصی، و یا ساختارهای خشتی تل تخت که توسط حفاری‌های باستان‌شناسی در چند دوره به دست آمده، بر دانش مردمان باستانی این منطقه در استفاده از مصالح خاکی، و سازگاری مصالح خاکی با مصالح اصلی محوطه یعنی سنگ تاکید می‌کند. حفاظت



جلوگیری از حمله حشراتی همچون موربانه در دانش بومی منطقه از نمک و یا فیبر گیاهانی چون خاکشیر و لیف درخت خرما و گیاهانی از این دست استفاده می‌کردند. از حدود ۳۰ سال پیش تا کنون استفاده از روغن‌ها و رزین‌های طبیعی ارگانیک به عنوان اصلاح کننده مصالح خشتی جدید مورد توجه بسیاری قرار گرفته است. این توجه نه تنها به دلایل اهداف کاربردی، بلکه با هدف احیا بخشی از سنت محلی در معماری امروز می‌باشد. جهت بررسی ترکیبات و ساختارهای خشتی مجموعه، خشت های بدست آمده از حفاری های تل تخت، مورد تحلیل و بررسی های آزمایشگاهی و دستگاهی قرار خواهد گرفت. با در نظرگیری این اطلاعات ارزشمند و دستیابی به ترکیب مناسب خاک و انتخاب سازگارترین اصلاح کننده که هماهنگ با اهداف مورد نظر است، می‌توان آسیب‌های ناشی از رطوبت و موربانه، و به تناسب آن هزینه‌های نگهداری را تا حد قابل توجهی کاهش داد.

- Oliver, A. (2008). Modified Earthen Materials. Terra Literature Review
- Langenbach, R. (2004). Soil Dynamics and the Earthquake Destruction of the Earthen Architecture of the Arg-e Bam. Journal .of Seismology and Earthquake Engineering, 5(4), 133
- Blondet, M., Villa-Garcia, G., & Brzev, S. (2003). Earthquake-resistant construction of adobe buildings: a tutorial. Published as a contribution to the EERI/IAEE World Housing Encyclopedia



## گزارشی از موزه ناتمام در پاسارگاد



## محمد نصیری: کارشناس پایگاه میراث جهانی پاسارگاد

با پیروزی انقلاب اسلامی و در نتیجه تحولات پیش آمده، ساخت این مجموعه که بیش از نیمی از بدنه عظیم و سازه بتنی آن اجرا شده بود، متوقف شد و این بنای نیمه تمام که در مجاورت محوطه میراث جهانی پاسارگاد بود تقریباً بصورت متروک رها شد.

در سال ۱۳۸۴ با همکاری بنیاد پژوهشی پارسه - پاسارگاد و اداره میراث فرهنگی مرودشت، این بنای نیمه تمام که پس از گذشت حدود سه دهه از گل و لای انباشته شده بود، پاکسازی شد. همچنین پس از طی مراحل قانونی، بررسی این بنا جهت امکان سنجی، استحکام بخشی و احیا به مشاور منتخب خاک - پایه سپرده شد. این مشاور که سوابق اجرایی بالایی در زمینه نظارت، طراحی و محاسبه ساختمانهای بتونی عظیم از جمله حرم مطهر امام رضا (ع) و حرم امام خمینی (ره) و مخازن ۵۰ هزار مترمکعبی بتونی بزرگ عسلویه و غیره داشته اند، موظف به بررسی این سازه عظیم بجا مانده و ارائه طرح استحکام بخشی آن شدند که در سال ۱۳۸۴-۱۳۸۵ این طرحها آماده و به بنیاد پژوهشی پارسه - پاسارگاد تحویل گردید و از سال ۱۳۸۶ پروژه تکمیل موزه پاسارگاد در حال انجام می باشد که تا کنون ۵۱ درصد پیشرفت فیزیکی داشته است.



منطقه پارسه - پاسارگاد، اصلیتین و وسیعترین محوطه های هخامنشی را در خود جای میدهد و نه تنها از لحاظ تنوع و کثرت آثار دوران هخامنشی در جهان مقام اول را داراست، بلکه آثار فراوان دیگری از دوران پیش از تاریخ گرفته تا دوران اسلامی را در خود جای داده است.

در حدود سالهای ۱۳۴۹ در جوار مجموعه عظیم تاریخی پاسارگاد پروژه طراحی و ساخت موزه‌ای وسیع که کاربریهای نمایشگاهی - فرهنگی را در خود جای دهد، از سوی وزارت فرهنگ و هنر وقت تعریف شد. وظیفه طراحی معماری این مجموعه عظیم به مهندسین مشاور امانت و همکاران که طراح بناهای فراوان و مهمی در کشور ایران از جمله میدان و برج آزادی تهران، ساختمان سازمان میراث فرهنگی کشور، دانشگاه صنعتی شریف تهران، دانشکده مدیریت دانشگاه تهران و ... میباشند، سپرده شد. مشاور مذکور در سالهای ۵۶-۱۳۵۵ حدود ۷۰ شیت نقشه ارائه داد که شامل نقشه های معماری، سازه، تأسیسات و الکتریکی و جزئیات مربوط به هر بخش میباشند. این مجموعه فرهنگی در سه بلوک A, B, C طراحی شده و به زیبایی توانسته است تمام کاربریهای یک مجموعه فرهنگی را به ظهور برساند. در این مجموعه با زیر بنای ۵۰۰۰ متر که فضایی فراتر از یک موزه را در خود جای میدهد، بخشهای مختلفی پیش بینی شده که شامل گالریهای موزه، گنجینه، بخش سمعی بصری، نمایشگاه موقت، کتابخانه، سالن کنفرانس، نگهبانی، تأسیسات و پشتیبانی و ... میباشد.

نکته جالب توجه که بسیار مدنظر معمار موزه بوده است، مخفی نگهداشتن آن در زیرزمین و تظاهر متواضعانه این مجموعه عظیم در برابر آثار پر قدمت محوطه پاسارگاد میباشد، به گونه ای که تظاهر بیرونی این مجموعه عظیم به چشم بیننده از بیرون، تنها بصورت تپه ای طبیعی که از چشم اندازهای عادی آن منطقه به حساب می آید می باشد.





## گزارش

شعار، آثارم را در موزه تخت جمشید که محل بازدید بسیاری از گردشگران ایرانی و خارجی است، برپا کنم و با به اشتراک گذاری پیام خود در آثارم فضایی را ایجاد کنم که چرایی و چگونگی حفظ آثاری که متعلق به آیندگان است در ذهن هر مخاطب به بحث گذاشته شود. بی شک پذیرش این واقعیت بحث برانگیز می تواند اولین قدم در تجسم و ساختن یک آینده مشترک زیر پرچم مصالحه و آشتی برای همگان باشد. **پارسه پاسارگاد** در بسیاری از نقاشی های شما اسطوره ها و سمبل های الهام گرفته از نقوش تخت جمشید به چشم میخورد، آیا این بر حسب اتفاق بوده و یا انتخاب سلیقه ای شما از حیث زیبایی نقش است؟

بیان پیچیدگی جهان بیرون به روایتی ساده و بررسی اسطوره ها و جایگاهشان در دنیای امروزی به طور ناخودآگاه و از راه مکاشفه و گاهی خیال پردازی های خودآگاهانه تکنولوژیک بوده است. سمبل ها و اسطوره ها در رونمایی تحول و دگرگونی های بنیادین دانش و اندیشه، در یک جامعه جایگاه ویژه دارند. نگاه به نقوش تخت جمشید، جهان بینی و بینشی تازه به علاقه مندان می دهد و همین امر باعث شد که نگرش من نیز از نگاه صرفاً معمولی به نقوش، به کلی متفاوت شود و حس می کنم این آغازی برای تحول درونی و معنوی من بود.

**پارسه پاسارگاد** میزان استقبال گردشگران خارجی و داخلی را از آثارتان چگونه ارزیابی می کنید؟

میزان استقبال شگفت انگیز و بسیار بالا بود و این را می توان از یادداشت ها و نوشته هایشان که در چندین دفتر برایم نگاشته اند، فهمید. موضوع نمایشگاه و پیام آثارم "میراث ما نه، امانت آیندگان" فرصتی بود برای یادآوری تا تماشاگر شوق از دست رفته را بازیابد. نگاه نوآورانه هم تاثیر گذار بود. خوشحالم که موضوع نمایشگاه و آثارم توانست تاثیر گذار باشد.

**پارسه پاسارگاد** معمولاً در نمایشگاههایی که برگزار میکنید، پوشش ابداعی شما نزدیک به محتوای نمایشگاه است، به طور نمونه در نمایشگاهی که راجع به اهمیت حفظ محیط زیست بود، سرپوش و کلاهی از گیاهان خشک به سر داشتید، نمایشگاه اخیر هم که موضوع میراث فرهنگی بود و در موزه تخت جمشید برگزار شد، شما لباسی، به تن داشتید شبیه زنان باستان، هدف شما از این کار چه بود؟

با آثارم همراهی میکنم و درگیر یک استحاله با معنای آثارم میشوم. استاد آیدین آغداشلو هنرمند بنام جهان هنر وادب، این کار مرا تن دادن به اثرم و یکی شدن با آن اعلام کردند در خصوص واکنش گردشگران نیز باید بگویم؛ این موضوع که لباس زن ایرانی ضمن آراستگی و جذابیت در طرح و رنگ، همراه با حجاب کامل بوده است برای گردشگران بسیار جالب بود. البته باید بگویم که لباسی که من طراحی کردم به دوره خاصی تعلق ندارد و بیشتر حالت انتزاعی بود اما با الهام از پوشش دوران ایران باستان.

**پارسه پاسارگاد** آیا کارهای شما پتانسیل جذب توریست را دارند، چگونه؟

بیشتر کارهای من در موزه تخت جمشید با آرمان جذب توریست همراه بود. همان پوششی که گفتید، خودش یک نمونه آشکار از جذب گردشگر است که اتفاقاً نگاه ها را بیشتر به سوی اثر، تاریخ و فرهنگ کشورمان می کشاند. همین تأمل و اندیشه ی بحث برانگیز ذهنی برای بسیاری از گردشگران خارجی که از نوع برخوردشان و یا سؤالاتی که پیرامون پوشش زن ایرانی در هزاران سال پیش داشتند، مشخص بود، خود نوعی پتانسیل برای جاذبه گردشگری محسوب می گردد. گردشگران امروزی در جهان به دنبال تنوع و موضوع های ویژه ای هستند برای سفر کردن، چه خواسته که پای هنر و هنرمندی در کار باشد، بی گمان گردشگران بیشتری را بسوی آن شهر و سرزمین می کشاند. ما در گردشگری، بخشی به نام گردشگری هنر داریم که افراد ویژه ای با علاقمندی هنر را به کشور روانه می کنند. همچنین چون پیام من جهانی است و شادی و صلح را برای همگان خواهانم، امیدوارم با حمایت در برپایی نمایشگاههای بیشتر و متنوع داخلی و خارجی بتوانم در جذب گردشگر تأثیری هر چند ناچیز اما شایسته برای کشورم داشته باشم.

**پارسه پاسارگاد** سخن آخر  
سپاس بیکران دارم از مدیریت مجموعه تخت جمشید و کلیه همکارانشان که با یک نگاه فرهنگی فضایی را ایجاد کرده اند تا جوانان، هنرمندان و علاقه مندان میراث فرهنگی بتوانند از پتانسیل جایگاه ویژه و جهانی تخت جمشید در پیام رسانی آثارشان استفاده کنند. <http://www.yootabart.com>

روابط عمومی پایگاه میراث جهانی تخت جمشید: اعظم (اولدوز) روستایی



## ایکوم برای ۲۰۱۷ سال میلادی (سال جاری) شعار «موزه ها و روایت های تاریخی بحث برانگیز: روایت ناگفتنی ها در موزه ها» را به مناسبت روز جهانی موزه ها انتخاب کرده است.

همزمان با روز جهانی موزه ها "۱۸ می، ۲۸ اردیبهشت ماه ۹۶" موزه تخت جمشید نیز در بخش گالری هنر خود، نمایشگاه نقاشی با همین مضمون و با عنوان «میراث ما نه، امانت آیندگان!» را برگزار کرد که بیشتر آثار آن به «روایت ناگفتنی ها» می پرداخت. آنچه که خود بخشی از شعار روز جهانی موزه ها در سال ۲۰۱۷ میلادی است.

«روایت ناگفتنی ها در موزه ها» که بخشی از شعار روز جهانی موزه ها در سال ۲۰۱۷ است و به چگونگی تأمل و اندیشیدن به جنبه های غیرقابل درک برخی واقعیات و روایات بحث برانگیز که ذات نوع بشر است اشاره دارد، در موزه تخت جمشید نیز دنبال شد. همزمان با روز جهانی موزه ها، با افتتاح نمایشگاه نقاشی در موزه تخت جمشید، مجموعه ای در پیش روی مخاطبان قرار گرفت که به دلیل صداقت و شفقت گویای آثار، سعی گردید تماشاگر کم اعتنا و یا بی اعتنا را به تعهد و نگاه مجدد و شوق بازیافته رهنمون سازد.

یوتاب (ف.زارعی) نخستین بانوی هنرمند پارسی است که متناسب با شعار روز جهانی موزه ها، آثارش را در موزه تخت جمشید به نمایش گذاشت. هنرمند و فعال بین المللی محیط زیست و نیز میراث فرهنگی در راستای ترویج فرهنگ احترام و اهمیت به طبیعت و آیندگان و میراث فرهنگی نمایشگاهی با عنوان "میراث ما نه، امانت آیندگان" را در راستای شعار امسال ایکوم برگزار کرد. پارسه پاسارگاد گفتگویی با این هنرمند داشته که از نظر مخاطبان می گذرد:

**پارسه پاسارگاد** موضوع آثار شما چیست؟  
محیط زیست، میراث فرهنگی، و صلح جهانی

**پارسه پاسارگاد** پیام آثار هنری شما در موزه ی تخت جمشید چه بود؟  
تمام نمایشگاهها و آثار من تا کنون در داخل و خارج از کشور در راستای دفاع از محیط زیست و میراث فرهنگی و صلح جهانی و آگاهی رسانی بوده است. همین پیام را هم در آثارم که در موزه تخت جمشید به نمایش درآمد، به تصویر کشیدم. پیامی با این مفهوم که مردم باید بدانند خود پاسدار و نگهبان محیط زیست و ارزشها و آثار فرهنگی و تاریخی شان هستند و هرگز خود را از منشأ و هویت خودشان جدا ندانند. **پارسه پاسارگاد** چرا نمایشگاه خود را در موزه ی تخت جمشید برگزار کردید؟

این آرزوی هر هنرمندی است که در مکان مقدسی همچون تخت جمشید که سرشار از ناگفته های پیدا و پنهان است، نمایشگاه برپا کند. شعاری که ایکوم برای سال ۲۰۱۷ انتخاب کرده بود، به بینش من در آثارم بسیار نزدیک بود. شعار «روایت ناگفتنی ها در موزه ها» نشان دهنده نقش تأثیرگذار موزه هاست که توانسته با فعالیت به نفع جامعه، به قطبی برای ترویج روابط مسالمت آمیز بین انسان ها تبدیل گردد. از اواخر سال گذشته با رایزنی هایی که با مدیر مجموعه جهانی تخت جمشید و روابط عمومی آن مجموعه داشتم، تصمیم گرفتم با تاسی از این



## گنجینه

تنظیم: محمد رضا رفیعی (گنجینه دار موزه تخت جمشید)  
عنایت بردبار (مرمتگر آثار هنری و تاریخی)

## بشقاب سنگی

با توجه به شواهد به جای مانده از عصر هخامنشیان و همچنین شکوه و تجمل دربار ایشان، به نظر می رسد ظروف سنگی با وجود ظروف زرین و سیمین، جایگاه خود را داشته است. تعداد زیاد این آثار که بیشتر نیز از عمارت خزانه تخت جمشید به دست آمده، شاهد این مدعا می باشند. پیشینه ساخت ظروف سنگی در سرزمین ایران تا هزاره ششم پیش از میلاد نیز به عقب باز می گردد، اما گمان می رود ساخت سینی و بشقاب های مرمرین با چنین شیوه ای، خاص هنرمندان عصر هخامنشی باشد.

مشخصات: بشقاب سنگی به رنگ سفید از جنس سنگ مرمر.

نمونه های موجود در قطرهای ۲۶.۵ cm، ۳۱.۵ cm و ۲۸ cm

ارتفاع ۴.۵ cm، ۳.۵ cm و ۳ cm

مکان کشف: تخت جمشید- حفاری های زمان اریک ف. اشمیت



## عطر دان سنگی

عطر دان از جنس سنگ مرمر سفید، یکی از شاهکارهای هنر هخامنشی پیدا شده در تخت جمشید که غالباً در کاخهای اختصاصی و اندرونی یافت شده و دارای تراش خاص می باشد که نشان از مهارت و تبحر حجاران آن زمان دارد. از ویژگی های این ظروف می توان به قطر دهانه آن که کمتر از قطر داخلی بدنه است اشاره کرد که این گویای آن است که در آن زمان می توانستند سنگ را به صورت دورانی به گردش درآورده و با ابزار خاص، داخل آن را تراش دهند.

مشخصات: عطر دان از جنس سنگ مرمر سفید شیری،

نمونه های موجود به قطر دهانه ۷ cm و ۹.۵ cm

ارتفاع ۲۶.۸ cm و ۱۸ cm

مکان کشف: تخت جمشید- حفاری های زمان اریک ف. اشمیت



## لیوان سنگی

با توجه به شواهد و قرائن به نظر می رسد هخامنشیان علاقه زیادی به ساخت ظروف تجملی و تزئینی داشته اند. این ظروف یا توسط هنرمندان دربار هخامنشی ساخته می شده و یا به صورت تحفه شاهی به پادشاهان هخامنشی پیشکش می شده است و اینگونه گمان می رود که این ظروف کاربرد روزانه نداشته اند.

مشخصات: لیوان سنگی به رنگ سفید از جنس سنگ مرمر. ق

نمونه های موجود به قطر دهانه ۷.۸ cm و ۷.۲ cm

ارتفاع ۱۱ cm و ۹.۵ cm

مکان کشف: تخت جمشید- حفاری های زمان اریک ف. اشمیت



## هاون سنگی

جوغن یا همان هاون، سنگی است که از سنگ کوه تراشیده شده است و برای آسیاب کردن و کوبیدن هر چیزی که نیاز به ریز شدن و یا پودر شدن داشته از این وسیله استفاده می کرده اند، جنس هاون و دسته آن هر دو از سنگ تراشیده شده است.

مشخصات: هاون سنگی به رنگ سبز و از جنس سنگ یشم

نمونه های موجود: قطر دهانه ۱۱ cm، ۱۰.۵ cm و ۱۶.۵ cm

ارتفاع ۱۲ cm و ۱۸.۵ cm

مکان کشف: تخت جمشید- حفاری های زمان اریک ف. اشمیت





## صفحه آخر



شکست خورد، دیگر تراشیدن نقوش مناسبتی نداشت و هر دو صحنه ناتمام باقی ماندند. در سال ۱۸۲۱ میلادی (۱۲۳۷ قمری)، یکی از مالکان محلی دستور داد تا قباله ملک حاجی آباد را به نام او با خط فارسی نستعلیق در بیست و چهار سطر، در میان صفحه تراشیده شده نقش کنند. این کتیبه راجع به تقسیم بندی آب مصرفی زمین های کشاورزی کنار مجموعه ی نقش رستم است.  
تحریریه پارسیه پاسارگاد

## صفحه تراشیده بی نقش در نقش رستم

قسمت بزرگی از کوه نقش رستم به صورت صفحه ای مستطیلی، به طول ده متر و ارتفاع ۵ متر که حدوداً ۲ متر بالاتر از سطح زمین می باشد به منظور ایجاد نقش، تراشیده شده ولی تا سال ۱۸۲۱ میلادی هیچ اثری بر آن کنده نشده بود. این صفحه چنان باشکوه و عمیق تراشیده شده، که آماده کردنش تنها از عهده یک پادشاه بزرگ و توانگر برمی آمده است و شیوه تراش آن به صفحه فرهاد تراش در بیستون که آن هم ناتمام مانده، شباهت بسیار دارد. هر دو این صفحات تراشیده شده را به خسرو پرویز منتسب کرده اند و احتمال داده می شود که وی قصد داشته نقش بزرگی از تاجگذاری یا صحنه پیروزی هایش بر رومیان را بر این صفحات نقش کند ولی در پایان پادشاهی اش که از هراکلیوس، امپراتور بیزانس



PARSA PASARGADAE

پارسیه پاسارگاد

فصلنامه پایگاه میراث جهانی پارسیه پاسارگاد/سال دوم - شماره پنجم - بهار ۱۳۹۶  
Parsa Pasargadae World Heritage site Newsletter

فصلنامه داخلی پایگاه میراث جهانی پارسیه پاسارگاد

مدیر مسئول: مسعود رضایی منفرد - حمید فدایی

سردبیر: اعظم (الدوز) روستایی

شورای سیاست گذاری: فرهاد عزیزی زلانی - مسعود رضایی منفرد - حمید فدایی

هیأت تحریریه: کارشناسان پایگاه میراث جهانی تخت جمشید و پاسارگاد

طراحی لوگو، یونیفرم و صفحه آرای: افشین آریافر/کانون تبلیغات کوب: ۰۹۱۷۷۰۱۱۲۶۵

چاپ و آماده سازی: ارژنگ تلفن: ۰۹۳۷۰۸۲۲۳۴۶

نشانی: فارس - مرودشت - مجموعه میراث جهانی تخت جمشید

دفتر شماره ۲: فارس - پاسارگاد - مجموعه میراث جهانی پاسارگاد

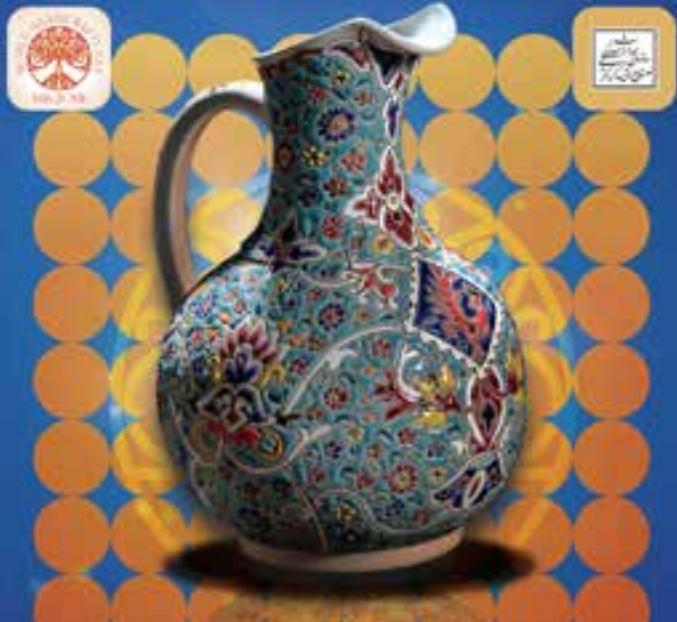
تلفن: ۳۳۴۱۵۵۶ - ۰۷۱ داخلی ۲۱۳

دورنگار: ۳۳۴۱۵۷۳ - ۰۷۱

تلگرام: @pasargadaeworldheritagesite @persepolis\_world\_heritage\_site

آدرس سایت پایگاه میراث جهانی تخت جمشید: www.parse-pasargad.ir

ایمیل: Info@persepolis.ir

۲۰ خرداد، روز جهانی صنایع دستی مبارک  
INTERNATIONAL HANDICRAFTS EXHIBITION

صنایع دستی: اشتغال زا، هویت زا، آرزو

INTERNATIONAL  
**MUSEUM**

روز جهانی موزه و هفته میراث فرهنگی

CONSERVATION OF THE CULTURAL HERITAGE  
AND THE INTERNATIONAL MUSEUM DAY

موزه ها و روایت های تاریخی بحث برانگیز  
روایت های ناگفتنی در موزه

Museums And Contested Histories  
Saying The Unspeakable In Museums

2017 MAY 18  
۲۸ اردیبهشت ماه ۱۳۹۶  
پایگاه میراث جهانی تخت جمشید  
PERSEPOLIS WORLD HERITAGE SITE

ICOM

